

KONGL. MAJ:TS BEFALLNINGSHAFVANDES

UTI

NYKÖPINGS LÄN

TILL

KONGL. MAJ:T

i underdänighet afgifna

FEMÅRS-BERÄTTELSE

för åren 1851, 1852, 1853, 1854 och 1855.

STOCKHOLM, 1857.

P. A. NORSTEDT & SÖNER,

KONGL. BOKTRYCKARE.

INLEDNING TILL

Kongl. Maj:ts befallningshafvandes femårsberättelse för åren ... – Stockholm, 1823-1857.

Täckningsår: 1817/1821-1851/55.

Kungl. Maj:ts överståthållares i Stockholms stad och Kungl. Maj:ts befallningshavandes i Sveriges län till Kungl. Maj:t femårsberättelser. Vissa femårsperioder finns även tabellbilagor.

Berättelserna innehåller följande avdelningar:

- Länets allmänna beskaffenhet
- Innevånare
- Näringar
- Politisk författning
- Städer

Efterföljare:

Bidrag till Sveriges officiella statistik. H, Kungl. Maj:ts befallningshavandes femårsberättelser, jämte Sammandrag för åren ... på Nådigaste befallning utarbetad och utgivet av Statistiska centralbyrån. – Stockholm, 1863-1912. Täckningsår: 1856/60-1901/05 = N.F., [1]-10.

Kongl. Maj:ts Befallningshafvandes uti Nyköpings Län till Kongl. Maj:t i underdånighet afgifna Femårs-berättelse för åren 1851, 1852, 1853, 1854 och 1855.

Digitaliserad av Statistiska centralbyrån (SCB) 2010.

Vid digitaliseringen har en innehållsförteckning skapats och lags till.

KONGL. MAJ:TS BEFALLNINGSHAFVANDES

UTI

NYKÖPINGS LÄN

TILL

KONGL. MAJ:T

i underdänighet afgifna

FEMÅRS-BERÄTTELSE

för åren 1851, 1852, 1853, 1854 och 1855.

STOCKHOLM, 1857.

P. A. NORSTEDT & SÖNER,

KONGL. BOKTRYCKARE.

INNEHÅLL

Underdånig berättelse

	Sid.
§ 1. Länets allmänna beskaffenhet.....	3.
§ 2. Invånare.....	6.
Folkmängd.....	6.
Den allmänna välmågan.....	9.
§ 3. Näringar.....	11.
Åkerbruket.....	11.
Utsäde i tunnor per medium för åren.....	12.
Medel-afkastning i tunnor, efter afdrag af utsädet....	12.
Ängsodlingen.....	13.
Boskapsskötseln.....	14.
Skogshushållningen.....	14.
Bergsrörelsen.....	15.
Tackjernsblåsningen.....	16.
Stångjernstillverkningen.....	16.
Jernmanufaktur-smidet.....	17.
Koppartillverkningen.....	17.
Fabriksrörelsen.....	18.
Handtverkare.....	19.
Handeln.....	20.
Sjöfarten.....	20.
Fisket.....	21.
Jagt.....	21.
Salpetertillverkningen.....	21.
Biskötsel.....	21.
Handaslöjden.....	21.
§ 4. Politisk Författning.....	22.
Kammarverk.....	22.
Statsbidrag.....	23.
Fattigvården.....	24.
Roteri.....	27.
Skjutningsbestyret.....	28.
Politi.....	28.
Folkskolan.....	28.
Arbets- och förbättringsanstalten för barn.....	29.

De offentliga sjukvårdsanstalterne.....	29.
1:o. Läns-lasarett och kurhus i Nyköping.....	29.
2:o. Lasarett och kurhus i Eskilstuna.....	29.
3:o. Nyköpings hospital.....	29.
Krogar.....	30.
Anstalter för rofdjurs utödande.....	31.
Försäkringsanstalter.....	31.
Sockenmagasiner.....	32.
Sparbanker.....	32.
Städerna.....	32.
Nyköping.....	32.
Handel.....	33.
Skeppsfart.....	33.
Fabriker.....	34.
Handtverkerier.....	35.
Jordbruk.....	35.
Undervisningsverk.....	35.
Helsovården.....	35.
Fattigförsörjningen.....	35.
Strengnäs.....	36.
Fattigvården.....	36.
Sjukvården.....	36.
Eskilstuna.....	36.
Skolan.....	37.
Sjukvården.....	37.
Thorshälla.....	37.
Mariefred.....	38.
Fattigförsörjningen.....	38.
Trosa.....	38.
Malmköping.....	38.

Tabellbilaga

Tabell hörande till Femårs-Berättelsen för Nyköpings Län för åren
1851-1855
Statistisk tabell öfver Städerna i Nyköpings Län år 1851-1855

**Underdånig berättelse om tillståndet i Statistiskt och
Ekonomiskt hänseende i Nyköpings Län åren
1851—55.**

§ 1.

Länets allmänna beskaffenhet.

Nyköpings Län, som till sin omfattning och belägenhet samt indelning i administrativt, judiciellt och ecklesiastiskt hänseende är i föregående underdåniga berättelse vordet fullständigt beskrifvet, företer en lika rik som vacker omväxling af, till en stor del, skogbeväxta höjder, bördiga dalar samt större och mindre sjöar.

Den från Nerike vid Hjelmarens södra strand inkommande, 2 till 300 fot höga berg- och skogsås, som med en temligen utplattad rygg i östlig och nordöstlig riktning genomlöper Länets till Södertörn, utgör begränsningen emellan Hjelmarens och Mälarens, å ena, samt Östersjöns vattensystemer, å andra sidan. Mot norr utskjuter den några breda och skogiga förgreningar, af hvilka den betydligaste, Kjulaåsen, skiljer de största, till denna del af Länets hörande vattendrag, Åkers- och Ärla-åarne, som utfalla, den förre i Mälaren, men den sednare i Hjelmaren. Öster- och Vester-Rekarne härader, belägne på vestra sidan af Kjulaås, men på hvar sin sida om Eskilstuna å, Hjelmarens utlopp till Mälaren, äro hufvudsakligen en stembunden slätt, som likväl genomskäres af lägre utgreningar såväl från nämnde ås, som från den för Länets vattendrag bestämmande jordhöjden. — Åkers och Selebo härader, belägne öster från Kjulaås, omvexla med dalar, skogsbackar och åsar inåt landet, mera branta berg mot Mälaren, samt större och mindre sammanhängande bergåsar vid södra gränsen, men kunna, då bergen endast på få ställen uppnå 300 fots höjd, i allmänhet räknas till slättland.

Från södra sidan af förstnämnde bergrygg eller vattendelare utgå flere mera eller mindre betydliga utgreningar, åtskiljande otaliga dalgångar och sjöar, de sednare till en del af ganska betydlig utsträckning och synnerligen oregelbundne. Endast en af dessa förgreningar, den som följer Trosaån genom Daga härad och seder-

mera utgör gränsen emellan Rönö och Hölöbo härader, förlöper till hafvet, men de vestligare armarne, som genomstryka Oppunda och Willättinge härader, stadna mot Nyköpingsåns vidtutgrenade vattendrag. Söder eller sydvest om dessa framlöper den mera betydliga och storartade Kolmårdsåsen, som skiljer detta Läns dalgångar från Linköpings Läns nordliga, mot Bråviken sluttande dalsträckningar.

Till denna del af Länet hörer, jemte Daga härad, hela konungadömet domsaga, deraf Oppunda härad, som är beläget vid gränsen mot Nerike, har betydliga slätter och temligen vidsträckta, men föga kuperade skogsmarker. Willättinge deremot, liksom Rönö och Hölöbo härader, jemte det till Lifgedingets domsaga hörande Daga härad, äro, särdeles det förstnämnda, mera kuperade, och Jönåkers härad äger i de söder belägna Björkviks, Kila och Tunabergs socknar samt en del af Lunda och Stigtomta socknar rik skogstillgång med mera och mindre kuperade trakter, men den återstående delen af detta härad är öfvervägande slättland.

Af ofvanomförmälde hufvudsakliga utlopp för Länets många sjöar är Nyköpingsån det betydligaste, hvars flodområde, ett bland de största i Sverige, upptager en areal af 24 kvadratmil eller ungefärligen $\frac{3}{8}$ delar af hela Länet.

Å slättbygden, äfvensom i de skogsrikare socknarnes äldre slätter, är den rådande jordmånen stark och bördig lera, dock förekommer den inom Oppunda härad samt i vissa delar af Mälarebygden mer och mindre uppblandad med sand. I de egentliga skogstrakterne deremot läser skogslera, lättjord och mojord vara öfvervägande, likväl ej utan omvexling med bättre lera.

Endast några få socknar, tillhörande Rekarne härader, lida fullkomlig skogsbrist, men större delen af Länet har ännu en emot behovet fullt svarande skogstillgång, som, väl vårdad, jemväl skulle utan tvifvel lemna ett icke obetydligt öfverskott till afsalu. För hushållningen med såväl de enskilde, som de icke obetydliga allmänningsskogarne skall här nedan på sitt ställe närmare redogöras.

Uppodlingen af jord, som dertill finnes tjenlig, fortgår med förökad ifver, och landtbrukare, som äga den jord de sköta eller äro försäkrade om någon längre tids besittningsrätt dertill, lära väl nästan utan undantag hafva genom odlingar och ett ändamålsenligare brukningssätt beredt sig deraf en högre afkastning. Men brukare af andre underlydande hemman, som till större delen äro af frälsenatur, äga vid det förhållande, att de åt körslor och dagsverken vid herregårdarne få offra en betydlig del af sin arbetsstyrka, föga tillfälle att egna någon tid till jordbrukets förkofran.

Ett företag af mera omfattande beskaflenhet i omförmälde hänseende är för närvarande under verkställighet. Sedan genom anställda undersökningar blifvit utrönt, att genom fyra fots sänkning af Långhalsens, Hallbosjöns och Yngarns jemte

några mindre sjöars vattenytor, omkring 5,859 tunnland 16 kappland jord, tjenlig till odling, skulle vinnas, samt kostnadsförslag och arbetsplan blifvit uppgjorde och af Eders Kongl. Maj:t i nåder fastställde, hafva de vattenverk, som enligt planen skolat rifvas, blifvit utan rättgång inlöste emot 50 procent förhöjning utöfver det af utsedde gode män i stadgad ordning å dem satte värden, hvarefter arbetet, dertill Rikets sednast församlade Ständer beviljat ett för fem år räntefritt lån å 50,000 R:dr Banko, våren 1855 börjats och med oförväntad hastighet framskridit. Dock lära oförutsedda svårigheter vid arbetets utförande uppstått, hvarigenom, ej mindre än till följd af betydligt ökade arbetslöner, kostnaden torde komma att öfverstiga den beräknade. I nästa underdåniga berättelse lärer Eders Kongl. Maj:ts Befallningshafvande få tillfälle att redogöra för resultaten af detta storartade företag.

I sammanhang härmed torde Eders Kongl. Maj:ts Befallningshafvande få i underdånighet anmäla, att på enskild bekostnad verkställt sänkning åren 1852 och 1853 af den så kallade Prestsjön i Näshulta socken och år 1855 af Borssöknasjön i Gillberga socken. Enligt de upplysningar, som derom meddelats, har genom förra sänkingsarbetet, därför kostnaden, oberäknadt de temligen dryga utgifterna för redan företagne odlingar, uppgått till ungefär 666 R:dr 32 sk. banko, kyrkoherdebostället vunnit omkring 100 tunnland odlingsbar jord och sannolikt lika mycket tillfallit säteriet Magda, som med prestgården till hälften delat kostnaden, hvaremot jordvinningen till följd af sednare sjösänkningen, som skall kostat omkring 1,200 R:dr banko, endast uppgår till 40 tunnland. Om följderna af dessa arbeten, der kostnaderne på förhand med svårighet låta sig beräknas, ännu icke visat sig fullt motsvara förhoppningarne, lär dock kunna antagas, att de äro tillräckligt lönande för att uppmuntra till efterföljd och tillfredsställa den aktningvärda företagsamheten.

Förbättringen af allmänna landsvägen emellan Jäders gästgifvaregård och gränsen mot Linköpings Län, hvartill Eders Kongl. Maj:t i nåder beviljat ett anslag af 19,900 R:dr banko, har blifvit efter den uppgjorda planen fullbordad samt arbetet i Juli månad nästlidne år afsynadt och godkändt.

Vägomläggningen för undvikande af de så kallade Vammelbackarne på vägen emellan Ramsta och Flens gästgifvaregårdar, för verkställighet hvaraf ett statsanslag, stort 2,575 R:dr banko, jemväl blifvit i nåder beviljudt, har äfven under förra året påbörjats, men före dess utgång icke hunnit fullbordas.

För anläggande af en kanal emellan Eskilstuna och Mälaren, dertill Rikets sednast församlade Ständer beviljat ett anslag utan återbetalningsskyldighet af 100,000 R:dr banko, att med $\frac{1}{2}$ del årligen under 5 år utgå, har den af bolaget utsedde arbetsdirektion trädt i verksamhet och arbetena äfven under nästlidne år påbörjats.

Någre ytterligare anslag till allmänna arbeten eller större odlingsföretag hafva under den tid, denna berättelse afser, icke kommit Länets till godo.

Klimatet företer egentligen inga andra egenheter, än att våren och till följd deraf äfven skördetiden inträffa något sednare i de vid Östersjön belägne orter, än i de inre delarne af Länets.

§ 2.

Invånare.

Sednast afgifna underdåniga femårsberättelse upptager Länets folkmängd år 1850 sålunda:

å Landet:

Mantalskrifne Män	26,941.		
» Qvinnor	28,953.	55,894.	
icke Mantalskrifne Män	25,456.		
» Qvinnor	27,172.	52,628.	108,522.
och i <i>Städerna</i> tillhopa			10,579.
			Summa 119,101.

Enligt 1855 års mantalslängder utgör deremot folkmängden

å Landet:

Mantalskrifne Män	27,211.		
» Qvinnor	28,950.	56,161.	
Skattefrie Män	26,623.		
» Qvinnor	28,253.	54,876.	111,037.
och i <i>Städerna</i> tillhopa			11,036.
			Summa 122,073.

Folkmängden har således under ifrågavarande 5 år ökats med 2,972 personer, eller nära $2\frac{1}{2}$ procent. Under de föregående qvinquennierne sedan 1820 har folkmängdens tillväxt under 4 varit starkare, men endast under 2:ne eller åren 1826—30 och 1846—50 varit ringare, enligt hvad vid jemförelse med sednast afgifne underdåniga berättelse inhemtas.

Då inga utvandringar till främmande länder från detta Län ägt rum och ej heller några sjukdomar härjat, som kunna anses i någon väsendtlig mån hafva verkat

hämmande på folkmängdens tilltagande, torde orsaken dertill, att folktillökningen ej synes hafva fortgått i jemnbredd med den allmänna välmågan, hufvudsakligen böra sökas i de stora utflyttningarne till andra orter, och särdeles hufvudstaden, som från Länets årligen erhåller ett ganska betydligt antal tjenstefolk. Enligt Tabell-kommisionens sednast afgifne berättelse öfversköt de utflyttades antal de inflyttade under åren 1846—50 med 1,693 personer, så att, ehuru nativitetens öfvervigt nämnde tidskifte upptages till 3,142 personer, folkmängdens tillökning likväl uppgiök till endast 1,449 personer.

Jemföres folkmängden med Länets areal, som efter afdrag af vattenytan beräknats till 59 kvadratmil, men hvarifrån rätteligen äfven borde, om förhållandet vore känt, afräknas den fasta yta, som är till odling oduglig, så visar sig att Nyköpings Län, med en befolkning af endast 2,034 personer på kvadratmilen, ännu är ganska glest befolkadt i jemförelse med förhållandet ej blott i de flesta andra Europeiska länder, utan äfven med åtskillige orter inom Riket, af hvilka Malmöhus Län har en befolkning af mer än 5,500 och Blekinge öfver 4000 personer på kvadratmilen.

Folklynnnet företer inom Södermanland mindre än å andre orter någon provinciell egenhet. Man har, måhända icke utan skäl, velat från historisk grund förklara den förmedlande karaktär, som ännu utmärker Södermanlands allmoge. Mindre trög än Uplandsbonden är han deremot mera böjlig än den välmående Östgöthen, men med båda äger han gemensamt en viss senfärdighet i sitt arbete. Öfverlemnad åt sig sjelf har han ett fogligt sinne, som afhåller honom både från våldsamma uppträden och onödiga rättstvister. Från denna allmänna karaktär göra dock invävarne i Österåkers samt Öster- och synnerligen Vester-Vingåkers socknar undantag. Genom åtskilliga seder och bruk, mera liflighet och en herrskande böjelse för handel utmärker sig ännu särdeles befolkningen i sistnämnde socken. Der, liksom i Österåkers samt Östra Vingåkers socknar, har sedan längre tider tillbaka nyttjats för hvarje socken utmärkande klädedrägter, som likväl på sednare tider, af hufvudsakligen ekonomiska skäl, börjat alltmer komma ur bruk, och i den mån de hinna att mera allmänt afläggas, torde ock skiljaktigheterna i folkets seder och lynnen försvinna.

Om Södermanlänningens ringa åtrå efter rättegångar lemnar Hans Excellens Herr Justitie-Statsministerns Embetsberättelse det ojäfaktigaste vittnesbörd, då deraf kan inhemtas, att åren 1851, 1852 och 1853, och sannolikt ännu längre tid, antalet civila mål, som vid domstolarne gjorts anhängige, varit i detta Län, i förhållande till folkmängden, lägre än i något annat. För att ådagalägga hvilken be-

tydlig skillnad i detta hänseende förefinnes, torde en jämförelse emellan de Län, som med hvarandra äga ungefärligen lika stor folkmängd, icke sakna sitt intresse.

Antalet civila mål och ärenden vid Häradsrätter åren

	1851.	1852.	1853.
i Nyköpings Län	664	632	649
» Stockholms »	1,896	2,128	2,545
» Örebro »	3,283	3,572	3,353
» Gelleborgs »	3,244	3,873	3,941
» Kronobergs »	1,595	1,696	1,733
» Hallands »	2,089	2,414	2,184
» Blekinge »	2,168	2,800	2,912

Uti denna beräkning äro de hos Ägodelnings-Rätterne handlagde skiftesärenden likväl icke upptagne.

Vill man för bedömande af sedligheten rådfråga brottmåls-statistiken, erhålles visserligen icke ett lika fördelaktigt resultat, dock intager Nyköpings Län äfven i detta afseende ett bland de främsta rummen. Endast Stora Kopparbergs, Gottlands, Jemtlands och Norrbottens Län för 1851, Upsala, Westerbottens samt Götheborgs och Bohus län för 1852 och Westerbottens Län för 1853 visa ett bättre förhållande. Vid jämförelse åter med hela Riket befinnes

	1851.	1852.	1853.	
i Nyköpings Län en sakfäld på	149	155	139	personer.
i Hela Riket » » »	106	94	89	»
i Nyköpings Län, & Landet » » »	263	227	219	»
i Hela Riket » » »	177	184	142	»

Under det sålunda tvistemålen under nyssnämnde år ungefärligen bibehållit sig vid samma låga antal, samt någon anmärkningsvärd förändring i numerären af för brott och förseelser sakfällde personer icke ägt rum, hafva dock de egentliga brottmålen visat ett bestämdt aftagande, enligt hvad följande officiella uppgifter innehålla.

För svårare, i allmänhet urbota, brott sakfällde personer utgjorde nemligen:

	på Landet	hela Länet.
1851	81 personer.	156 personer.
1852	80 »	156 »
1853	69 »	127 »

Härvid företer sig en ganska anmärkningsvärd skillnad emellan brottslingarnes antal i städerna och på landet, och till detta för städerna ogynnsamma förhållande lärer väl Eskilstuna, med sin stora befolkning af smeder och manufaktur-arbetare, och hvarest

och hvarest fyllerilasten, ehuru der, såsom annorstädes, nu i allmänhet i aftagande, varit bemärkt såsom mer än å andre orter allmän, hufvudsakligen hafva bidragit.

Äfven fäng-antalet har under förevarande qvinqvennum från och med 1852 oafbrutet förminskats; dock förekommer härvid att, i likhet med förhållandet med skuldfordringsmålen, enligt hvad derom vidare här nedan skall visas, antalet fångar under denna tidsperiod uti icke så obetydlig mån öfverstiger de nästföregående årens. Orsaken härtill kan likväl icke tillskrifvas mindre goda skördar, men vid början af detta tidskifte inträffade, till följe af missgynnande konjukturer i andre näringar, en stockning i penningrörelsen, som vållade en allmän penningeförlägenhet.

Enligt Styrelsens öfver fängelser och arbets-inrättningar underdåniga berättelser, utgjorde antalet personer, transportfångar oberäknade, som i Nyköpings länshäkte och under tiden tillkomna Eskilstuna kronohäkte hållits förvarade:

år 1848	310 personer
» 1849	293 »
» 1850	329 »
» 1851	416 »
» 1852	426 »
» 1853	371 »
» 1854	323 »

Och ehuru förminskningen fortgått äfven år 1855, lär det likväl få antagas, att sedan straff-arbete blifvit en påföljd för hvarje tjufnadsbrott, fängvårdskostnaden, om ej fäng-antalet kommer att åter ökas.

Den allmänna välmågan har påtagligen under tidskiftet 1851—55 tilltagit. Sedan längre tid tillbaka har det lyckliga förhållande ägt rum, att skatterna till kronan ingått restfritt, så att vid redogörelserne för krono-uppbörden något belopp för landet ej behöft balanceras såsom beroende på pantförsäljning, men användandet af samlade kapitaler på jordbrukets förbättring har icke förekommit till den utsträckning och betydenhet, som de sednare åren. Om ock detta hufvudsakligen gäller den jordägande landtbrukaren och äfven arrendatorer med försäkrad längre besittningstid, har likväl deras förbättrade ekonomiska ställning i sin mån fördelaktigt återverkat på andre samhällsklasser och icke minst till förbättring af de egentlige arbetarnes villkor. De sednare årens i allmänhet goda skördar i förening med högt uppstegrade priser på spanmål och andre landtmannavaror hafva, på samma gång de eggat landtmannen att genom odlingar utvidga och förbättra sitt landbruk, tillika försatt honom i tillfälle att derpå nedlägga mera arbete. De ökade tillfällen till förtjenst, som ej mindre härigenom, än till följd af mera omfattande arbetsföretag dels inom

Länet, dels i dess grannskap blifvit arbetaren beredde, hafva ock föranledt arbetslönernas stegring med minst 50 procent. Att dessa med fallande priser på lefnadsförnödenheter något komma att sjunka är väl att förmoda, men sannolikt nedgå de icke i samma förhållande.

En del af arbetsklassen finnes dock, hvilken den stigande välmågans frukter ännu icke synas hafva kommit till del, nemligen den med stat aflönade tjenaren. En ökad stat, som utgör hans hufvudsakliga aflöning, kan i lyckligaste händelsen bereda emottagaren tillfälle till bättre och rikligare föda, men i flere fall torde den endast minska hans behof att använda sin kontanta lön till anskaffande af lefnadsförnödenheter åt sig, hustru och barn. Aflöningssättets natur gör giftermålet till en nödvändighet och om tidiga äktenskap, såsom det understundom påstås, i sedligt hänseende utgöra en fördel, kan det å andra sidan invändas, att den underlättade möjligheten att, utan omtänka för framtiden, kunna ingå äktenskap, i hög grad uppmuntrar lättsinnet; och der sparsamhet och försakelse hos makarne ej utgöra de rådande egenskaperna, lär det äktenskap, som knytes utan säkrare beräkning på framtida bergning, än den stat, som för dagen utdelas, oundvikligen få fattigdomen och eländet till följeslagare. Sällan lär det väl äfven inträffa, att statkarlen förmår spara något för den kommande dagen. I hvad mån denna arbetsklass faller fattigvården till last, kan dock i saknad af tillförlitliga upplysningar icke uppgifvas, men tvisten om understöd åt hjälpbehöfvande hustru och barn, som den arbetsföre familjfadren öfvergifvit, äro ingalunda sällsynta. Då sålunda skäligen anledningar till farhågor för statssystemets följder icke saknas, är det föga tillfredsställande att erfara, huruledes ägarne till större egendomar fortfarande inrymma allt större ägovidd under eget bruk och såmedelst utbyta de förre åboerne emot statfolk.

Om i öfrigt det allmänna väståndets till- eller aftagande kan i någon mån bedömas efter befintliga statistiska uppgifter, lära de, som meddela upplysning om skuldfordringsmålen antal på olika tider, i detta afseende företrädesvis förtjena afseende. Hans Excellens Herr Justitie-Statsministerns Embetsberättelser upptaga de vid Häradsrätterne anhängige sådana mål

år 1851 till ett antal af 311 stycken.

» 1852 » » 299 »

» 1853 » » 283 »

Hos Eders Kongl. Maj:ts Befallningshafvande hafva

år 1851 afgjorts 1,009 skuldfordringsmål, hvarigenom till betalning ådömts 63,440: 18.

» 1852 » 1,119 » » » 58,805: 32.

» 1853 » 988 » » » 68,225: 21.

år 1854 afgjorts 452 skuldfordringsmål, hvarigenom till betalning ådömts 50,420: 38.
 » 1855 » 319 » » » 20,376: 25.

Vid jemförelse med nästföregående femårsberättelse visar sig att antalet skuldfordringsmål vid Domstolarne varit i ständigt aftagande, under det antalet sådana mål hos Eders Kongl. Maj:ts Befallningshafvande åren 1851, 1852 och 1853 varit betydligt större, än under de 3 föregående åren, men deremot 1854 och särdeles 1855 hastigt nedgått till en ovärdig låg numerär.

§ 3.

Näringar.

Nyköpings Län äger utan tvifvel ganska många hjälpkällor till välstånd och rörelse, ett med hvarje år alltmer framåtskridande, af en i allmänhet fruktbar jordmån gynnadt, åkerbruk och i förening dermed boskapsskötsel, åt hvilken förut vanvårdade näringsgren landtmannen börjat egna en mera förtjent omsorg; en icke obetydlig tillgång af skog, som, i den mån en mera ordnad skogshushållning hinna att blifva mera allmän, sannolikt medgifver en icke obetydlig afsättning på andre orter; bergsbruk, som dock icke kan anses vara af någon betydenhet i jemförelse med åkerbruket; ett ganska lönande saltsjöfiske och rika tillfällen till fiske i de många inre vattendragen, samt slutligen vidsträckt yttre sjökuster med segelbara vikar och sund, och synnerligen goda vägar för den inre kommunikationen, jemte möjliga utvägar till framtida föreningsmedel af andre slag, hvartill Länets många insjöar, af hvilka de flesta med hvarandra äga samband, vid noggrannare undersökningar efter all anledning skola befinnas erbjuda gynnande tillfällen.

Åkerbruket är den af Länets näringar, som frambringa de värderikaste alstren, lemna sysselsättning och uppehälle åt det största antalet personer, och således utgör den egentliga källan för Länets fortgående förkofran. Den gamla åkerjorden skötes väl fortfarande af allmogen på det sätt, att ena hälften ligger i träde och den andra hälften besås, hufvudsakligen med höstsäd, hvaremot å de större egendomarne ett mer eller mindre genomfördt cirkulations- eller vaxelbruk numera torde vara det rådande brukningssättet. Den i allmänhet ringa fodertillgången, jemte exemplet från herregårdarne, har dock medfört den verkan, att äfven allmogen, som eljest icke gerna öfvergifver gamla vanor, börjat å gammal åker odla foderväxter, så att en öfvergång till vaxelbruk äfven hos dem kan anses hafva börjat. I jemubredd härmed eller, måhända, såsom en verkande orsak till denna så småningom inträdande förändring, verkställas årligen uppodlingar å dertill tjenlige kärr- och betesmarker

samt mindre gifvande ängar, hvarigenom en ej ringa tillökning i sädesproduktionen redan vunnits. Ehuru de om utsäde och afkastning inkomne uppgifter ej kunna i och för sig anses fullt tillförlitlige, torde de dock tjena till ledning för bedömande af odlingens relativa ståndpunkt vid olika tider, och i sådant afseende kan följande jämförelse äga ett värde.

Utsäde i tunnor per medium för åren

	1818—22.	1828—32.	1838—42.	1848—50.	1851—55.
Hvete	3,024 $\frac{1}{2}$	4,486 $\frac{1}{8}$	4,555	4,936 $\frac{5}{8}$	5,789
Råg	19,129	23,558 $\frac{1}{2}$	23,390	26,188 $\frac{1}{2}$	29,651
Korn	6,038	5,147	5,137	5,147 $\frac{1}{4}$	5,360 $\frac{3}{4}$
Hafrä	2,207 $\frac{1}{2}$	2,479 $\frac{5}{8}$	3,495	4,615 $\frac{3}{8}$	9,210
Blandsäd . . .	2,812 $\frac{1}{4}$	2,640 $\frac{3}{4}$	3,104	4,041 $\frac{1}{2}$	3,888
Ärter	1,736 $\frac{3}{4}$	1,852 $\frac{1}{2}$	2,033	2,422 $\frac{1}{4}$	2,498 $\frac{3}{4}$
Tunnor säd	34,948	40,165 $\frac{1}{4}$	41,714	47,350 $\frac{1}{4}$	56,397 $\frac{1}{2}$
Potates	12,432	20,693	26,982	29,366	32,285

Medel-afkastning i tunnor, efter afdrag af utsädet.

	1818—22.	1828—32.	1838—42.	1848—50.	1851—55.
Hvete	22,687 $\frac{1}{2}$	39,843 $\frac{1}{2}$	38,996	43,518 $\frac{1}{2}$	49,258
Råg	120,024	160,002	157,686	179,208	204,146
Korn	32,951	29,624	29,298	31,706	31,564
Hafrä	9,619 $\frac{1}{2}$	11,984 $\frac{1}{2}$	18,233	23,829	46,165
Blandsäd . . .	15,004 $\frac{1}{2}$	15,941 $\frac{1}{2}$	16,767	22,064	20,493
Ärter	8,498 $\frac{1}{4}$	10,199 $\frac{3}{4}$	12,466	14,521 $\frac{5}{8}$	13,776 $\frac{1}{2}$
Tunnor säd	208,784 $\frac{3}{4}$	267,595 $\frac{1}{4}$	273,446	314,846 $\frac{3}{8}$	365,402 $\frac{1}{2}$
Potates	63,398	143,054	158,147	173,984	194,951

Häraf visar sig, att sedan 1822 både utsäde och afkastning af spanmål ökat sig, det förra med nära 62 procent och det sednare med ungefär 75 procent; att tillökningen afser alla sädesslagen, med undantag af korn, deraf åren 1851—55 per medium blifvit utsädt nära 678 tunnor mindre än åren 1818—22; att af öfrige sädesslag utsäde af hafrä ökats med öfver 362 procent, af hvete 91 procent, af råg något öfver 54 procent, ärter nära 44 procent och blandsäd ungefär 38 procent; att ehuru, enligt de inkomne berättelserne, odlingen af potates skall, till följd af potatessjukan, hafva minskats, utsädet deraf åren 1851—55 ej blott med 160 procent öfverstiger utsädet 1818—22, utan äfven är betydligt högre än under någondera af här ofvan upptagne tidsperioder, samt att uppodlingen af jord oafbrutet fortgått, men varit betydligast under tidskiftet 1851—55.

Oaktadt således potates- och sädesproduktionen på en tidrymd af endast något öfver 30 år nära fördubblats, torde dock ännu mycket återstå, innan jordbruket hinner den utsträckning, naturförhållandena onekligen medgifva. Det intresse för landtbruksnäringen, som de sednare årens lyckliga konjukturer gifvit ett ökad lif, ingifver den förhoppning, att Länet med allt hastigare framgång skall sträfvat till uppnående af detta mål. Den gagnande verksamhet, som Länets Hushållnings-Sällskap fortfarande utöfvar, synes ock i detta afseende medföra stor nytta såväl omedelbarligen som äfven, måhända fördelaktigast, genom de i de flesta härader nu inrättade hushållsgillena. Då Hushållnings-Sällskapet hufvudsakligen måste egna sig åt mera omfattande och allmänna frågor, äga deremot hushållsgillena tillfälle att mera fästa uppmärksamheten vid hvarje Orts särskilda förhållanden och der sprida den erfarenhet och de upplysningar, som i hvarje hushållsgren kommit dem till del. På detta sätt, ej mindre än genom de belöningar, som vid tällingsplöjningar och för utmärktare kreatur åt allmogen utdelas, verka hushållsgillena gagneligt för jordbruksnäringens utveckling.

Landtbruksskolan vid Wäderbrunn, som står under Hushållnings-Sällskapets inseeende, och hvilken underhålles dels af dertill anslagne statsmedel, dels ock af räntor utaf enskilda, under nämnde Sällskaps förvaltning ställde, donationsmedel, verkar äfven i sin mån för samma ändamål. Tolf lärlingar af allmogens barn erhålla der fri undervisning, som fortgår i 2:ne år och är så inrättad, att 6 lärlingar årligen derifrån utgå. Lättheten för dessa lärlingar att genast erhålla förmånliga anställningar fortfar och antalet sökande till dessa platser har ej heller minskats. Utli icke mindre mån gagnar skolan genom den bättre redskap, som der förfärdigas och utställes vid Hushållnings-Sällskapets sammankomster samt till någon del äfven föryttas.

Jemte de egentliga sädesslagen, hvaraf icke obetydligt afsättes på andra orter, dels i Stockholm, dels i Örebro och deroftan belägne bergslag, dels i Norrköping, dels ock till Norrmän, odlas äfven lin, hampa, rosvor, morötter och skidfrukter. Linodlingen motsvarar dock icke ortens behof, ehuru förbrukningen af linneväfnader betydligt förminskats, sedan modet och, måhända, äfven den ekonomiska beräkningen gjort begagnandet af bomullstyger till ett allmänt bruk. Hampa odlas i ännu mindre grad, utom i trakterne utmed Östersjön och Hjelmaren, der den för fiskredskapen är oundgänglig. Odling af rosvor och morötter, som begagnas till kreaturens utfodring, är deremot i tilltagande. Humla planteras endast på få ställen, utom i Wingåkers-socknarne, der humlan utgör en icke obetydlig handelsartikel, men trädplantering och trädgårdsskötseln tillhör uteslutande herregårdarne.

Ängsodlingen, fastän betydligt förbättrad, läser dock ännu stå efter åkerbruket,

så att, ehuru det naturliga gräset på sämre ängar alltmer får lemna rum för artificiella foderväxter, det sedan längre tider tillbaka anmärkta missförhållandet emellan sädesproduktion och höafkastning ännu icke kan anses jemnadt. Artificiell ängsvattning är endast på få ställen inrättad, men deremot är det ganska vanligt att, der gynnande tillfällen dertill erbjuda sig, ängar genom uppdämning hållas under vatten så länge nattfroster befaras.

Boskapsskötseln tillvinner sig alltmer landtmannens uppmärksamhet och omtänka. Afsättningen af ladugårdsprodukter lär också icke obetydligt hafva ökat. Endast å de större egendomarne finnes likväl kreatur af ren eller blandad utländsk race, måhända till icke så obetydligt antal, men hos allmogen är den inhemska racen rådande. Erfarenheten torde ej heller ännu hafva tillräckligt bekräftat tron på den utländska racens företräde framför den inhemska, i hvilket afseende ytterligare rön lära erfordras innan något tillförlitligt omdöme härom kan meddelas. De inskränkta betena och den ringa fodertillgången hafva intill sednare tider och så länge kreaturen stodo i ett, i förhållande till kostnaden för deras uppfödande, alltför lågt värde, vållat, att landtbrukaren inom detta Län funnit med sin fördel bäst förenligt, att från andra orter uppköpa sina kreatur, men nu, sedan priserne betydligt stigit och fortfarande äro i stigande, torde ett annat förhållande snart inträffa. Hvad fördel, som kan vinnas af den utaf en särskildt bildad förening vidtagna åtgärd att från Norrige förskaffa hingstar, för att efter dem erhålla dugliga arbetshästar, har erfarenheten ännu icke hunnit ådagalägga. Sedan längre tid tillbaka har från Strömsholms stuteri hvarje år utskickats ett visst antal hingstar, som stationeras på olika trakter af Länet, och efter dem följa årligen flera, i allmänhet vackra föl.

Skogshushållningen har, så vidt den afser enskilde hemmans skogar, under ifrågavarande år icke mycket förbättrats. Väl har deråt blifvit egnad en större uppmärksamhet, men om äfven egendomsägarne i allmänhet kommit till insigt af behofvet utaf en förbättrad, och på beräkning af framtida återväxt grundad, skogsvård, har dock ännu endast på några få, nästan uteslutande större, egendomar en på sådane grunder fotad hushållningsmethod blifvit införd. Det i förra berättelsen omförmälda förfarande att inköpa hemman i spekulation på skogens hastiga afverkning och försäljning har äfven de sednare åren, ehuru här måhända mindre ofta än på andra orter, förekommit. Att skogarne således på flera trakter äro illa medfarna kan icke förnekas, men tillgången torde likväl, på sätt förut är vordet omförmäldt, ännu mer än motsvara Länets behof. Dock får härvid icke lemnas obemärkt, att större sparsamhet vid användandet af skogsprodukter och strängare uppmärksamhet på oloflig åverkan nu öfverallt iaktages, naturliga följder af trädvarornes så betydligt stegrade värde. Sättet för åstadkommande af en för framtiden

mera betryggande skogshushållning utgör redan föremål för Eders Kongl. Maj:ts riksvårdande omsorger, och då Eders Kongl. Maj:ts Befallningshafvande förut haft tillfälle att i denna fråga afgifva särskildt yttrande, torde det befinnas obehöfligt att dertill i denna berättelse återkomma.

De inom Länet belägne 2:ne kronoparker och 8 härads-allmänningar, hvilka sednare, med undantag af Daga härads allmänning, som, på sätt i föregående underdåniga berättelse blifvit anmaldt, är på häradets socknar indelad, stå under jägeribetjenings tillsyn och vård samt äro dels indelade till trakthuggning, dels under arbete dertill, utom de trakter, som, beväxte endast med ungskog, blifvit från all annan afverkning, än hjälpvallring, tills vidare eller på bestämd tid fridlyste. Återväxten såväl å kronoparkerne, som å allmänningarne, befordrad genom kvarställning af fröträd med få derefter förrättade frösådder, är på de äldre hyggena så tillräcklig och framskriden, att fröträden nu kunnat borttagas och synas äfven i sednare fällningarne plantor tillräckligt tätt uppkomna. Kronoparkerne lemna en årlig afkastning af 22,000 kubikfot och allmänningarne, oberäknadt Daga härads, 350,000 kubikfot virke.

Boställshemmanens skogar, fastän icke ställde under jägeribetjenings omedelbara tillsyn, vårdas likväl i allmänhet bättre, än de enskildes skogar, och ganska många af de förre hafva blifvit till trakthuggning indelade.

I afseende åter å hushållningen med de inom Länet befintlige, ganska betydliga rekognitionsskogarne gäller hufvudsakligen hvad i fråga om de enskilde hemmanens skogar blifvit anfördt.

I sammanhang härmed torde Eders Kongl. Maj:ts Befallningshafvande böra anmäla, att förslag till bildande af en skogvaktareskola, der äfven fri undervisning i skogshushållningens allmänna grunder meddelas, blifvit inom Hushållnings-Sällskapet väckt och omfattas med det intresse att, derest erforderlige medel kunna anskaffas, en dylik af behovet högt påkallad inrättning utan tvifvel snart kommer till verk-samhet.

Bergsvärelsen, ehuru den icke är utsträckt öfver hela Länet, saknar dock icke för detsamma sin betydenhet och vikt. I afseende å tillverkningen af gjutgoods står Nyköpings Län främst, men tack- och stångjernstillverkningen är deremot, liksom malmuppfordringen, jemförelsevis underordnad.

Enligt inkomne uppgifter har malmuppfordringen från de i Länet befintlige grufvor utgjort:

år 1851		50,913 Sk $\text{\textcircled{S}}$ t. vigt
» 1852		42,990 » »
» 1853		46,701 » »

år 1854 54,238 Sk $\mathscr{L}$ t. vgt.
 » 1855 50,801 245,643 Sk $\mathscr{L}$.
 eller i medeltal för hvarje år 49,128 Sk $\mathscr{L}$ 15 L $\mathscr{L}$ 4 $\mathscr{L}$.
 Förhållandet i afseende å tackjernsblåsningen och gjutgodstillverkningen samt stångjerns- och manufaktursmidet inom Länets inhemtas af följande tabeller.

	Tackjernsblåsningen.									Gjutgods.					
	Tillverknings- belopp i			Lösningpris för 10:de jern, Banko			Värde i Banko			Tillverknings- belopp i			Värde i Banko		
	t. v. Sk $\mathscr{L}$.	L $\mathscr{L}$.	$\mathscr{L}$.	Radr.	sk.	r.	Radr.	sk.	r.	Sk $\mathscr{L}$.	L $\mathscr{L}$.	$\mathscr{L}$.			
år 1851	9,527	—	—	7	8	—	68,276	40	—	9,033	—	—	131,060	—	—
» 1852	25,360	—	—	6	32	—	253,600	—	—	11,532	—	—	226,640	—	—
» 1853	20,152	—	—	6	32	—	127,546	32	—	12,109	—	—	242,180	—	—
» 1854	25,764	—	—	7	—	—	166,322	—	—	11,404	—	—	228,080	—	—
» 1855	21,547	—	—	7	16	—	156,544	52	—	14,563	—	—	287,560	—	—
Summa	100,150	—	—	34	40	—	772,290	8	—	58,266	—	—	1,165,320	—	—
eller i medeltal för hvarje år . .	20,026	—	—	6	46	—	154,454	1	8	11,653	4	—	233,004	—	—

Stångjernstillverkningen

				Lösningpris å Ham- marskatt-jernet. Banko.			Värde Banko.		
	Sk $\mathscr{L}$.	L $\mathscr{L}$.	$\mathscr{L}$.						
år 1851	13,647	—	—	16	—	—	218,352	—	—
» 1852	12,848	—	—	15	—	—	192,720	—	—
» 1853	13,199	—	—	15	24	—	204,584	24	—
» 1854	13,427	—	—	16	12	—	218,188	36	—
» 1855	12,014	—	—	18	—	—	216,252	—	—
Summa	65,135	—	—	80	36	—	1,050,097	12	—
eller i medeltal hvarje år . .	13,027	—	—	16	17	2	210,019	38	4

Jernmanufaktur-smidet.

	Sk. R. L. R. R.			Ungefärligt värde Banko.		
	Sk. R.	L. R.	R.			
år 1851	7,820	—	—	156,400	—	—
» 1852	7,503	—	—	150,060	—	—
» 1853	6,923	—	—	138,460	—	—
» 1854	5,492	—	—	109,840	—	—
» 1855	3,870	—	—	77,400	—	—
Summa	31,608	—	—	632,160	—	—
eller i medeltal för hvarje år	6,321	12	—	126,432	—	—

Af dessa tabeller visar sig att, med undantag af gjutgods-tillverkningen, som enligt den sednast afgifna underdåniga berättelsen i medeltal för hvarje år endast utgjorde 6,405 Sk R , men under den tid, förevarande berättelse omfattar, uppgått till 11,653 Sk R , bergshandteringen, såvidt den afser malmuppföring och tackjerns-blåsning, något utvidgats, men att deremot stångjerns-smidet minskats med 3,472 $\frac{1}{2}$ Sk R . Under denna tid ha också 3 stycken härdar med tillsammans 1,375 Sk R smide, en härd med oinskränkt smidesrätt vid Högsjö på viss tid samt Norshammars bruk och stångjernsverket vid Näshulta bruk helt och hållet blifvit nedlagde. En härd med smide vid Länna bruk har äfven blifvit nedlagd, men smidet derifrån flyttadt till Åkers bruk, hvarest skulle uppföras 2 stycken puddlingsugnar, 2 stycken vällugnar och 3 stycken ånghamrar.

Koppartillverkningen vid Tunabergs kopparverk fortfar att vara obetydlig och har utgjort:

	Sk R .	L R .	R.	Värde i Banko.
år 1851	24	—	—	3,600: — —
» 1852	30	—	—	4,500: — —
» 1853	39	—	—	6,240: — —
» 1854	25	—	—	4,250: — —
» 1855	19	—	—	3,230: — —
Summa	137	—	—	21,820: — —
eller i medeltal för hvarje år	27	8	—	4,364: — —

Förhållandet i afseende å kopparsmidet vid Tunabergs och Forssjö kopparhamrar samt koboltsbrytning och stampning vid Tunabergs koboltsverk inhemtas af följande tabell.

	Kopparsmide.			Värde i Banko.			Kobolt.			Värde i Banko.		
år 1851	57	—	—	11,400	—	—	2,980	—	—	7,940	—	—
» 1852	41	—	—	8,200	—	—	6,175	—	—	18,525	—	—
» 1853	37	—	—	7,400	—	—	3,363	—	—	10,089	—	—
» 1854	42	10	—	9,350	—	—	4,070	—	—	12,210	—	—
» 1855	34	—	—	7,480	—	—	1,437	—	—	4,311	—	—
Summa	211	10	—	43,830	—	—	18,035	—	—	53,075	—	—
eller i medeltal för hvarje år . . .	42	6	—	8,766	—	—	3,605	—	—	10,615	—	—

Fabriksrörelsen å landet kan icke sägas vara utaf någon egentlig betydhet. Utom de öfverallt förekommande tegelbruken, mjöl- och sågqvarnar samt stampverk, finnas inom Länets en hjulfabrik, som dock icke drifves i någon större skala, 4 stycken pappersbruk, ett krutbruk, 12 stycken garfverier, kalkugnar för beredning af kalk till egne behof, ett marmorbrott, med ett uppskattningsvärde af endast 3,000 R:dr Banko, en nyligen anlagd tobaks- och snusfabrik, samt det en half mil från Nyköping vid Harg belägna bomullsspinneri med dertill hörande kemiska blekeri. Denna sistnämnda inrättning, ägande ett uppskattningsvärde af 475,000 R:dr Banko, drifves fortfarande med synnerlig framgång och sysselsätter ett stort antal arbetare. Tillverkningsvärdet uppgick 1855 till 301,780 R:dr, oberäknadt verkställd blekning af hvarjehanda gods för ett belopp af 3,791 R:dr, allt Banko.

Handtverkerierne hafva, enligt inkomne uppgifter, emot förmodan de sednare åren blifvit till antalet inskränktare, men deremot gerningsmännen med deras arbetare vunnit en icke obetydlig tillökning; dock torde härvid kunna anmärkas, att skillnaden emellan handtverkare med verkstäder och gerningsmän icke alltid af dem, som meddela uppgifterne, så noga iakttages.

Förhållandet i afseende å antalet handtverkare och deras arbetare vid 1850 och 1855 årens slut utvisar följande tabell:

	1850.		1855.	
	Handt- verkare.	Arbetare.	Handt- verkare.	Arbetare.
Krukmakare	—	—	2	2
Svarfvare	3	2	3	2
Smeder	48	38	19	30
Guldsmeder	1	1	2	1
Snickare	19	13	16	10
Kopparslagare	5	1	6	3
Glasmästare	1	1	1	—
Urmakare	—	—	3	—
Kakelugnsmakare	5	3	2	—
Målare	3	1	3	2
Slipare	2	3	—	4
Sadelmakare	7	4	5	2
Skomakare	73	25	61	32
Skräddare	51	21	62	24
Murare	7	—	5	—
Summa	225	113	190	112

Gerningsmän med deras arbetare, som 1850 utgjorde 527, äro deremot 1855 uppgifne till 613 personer, så att, om handtverkare och gerningsmän med deras arbetare sammanslås, det sammanräknade antalet år 1855 med 42 personer öfverstiger antalet 1850. Häraf visar sig således, att någre för städerna synnerligen menlige följder af den friare näringsförfattning, som med 1846 års Fabriks- och Handtverksordning infördes, åtminstone ännu icke inträdt. I öfrigt torde kunna anmärkas, att det lättade tillfälle, som berörde nådiga författning beredt handtverkaren, att på egen hand kunna utöfva sitt yrke, väl till en början lockat en och annan obetänksam arbetare att i förtid försöka denna utväg till bergning och oberoende och att, till följd deraf, mästarne fått erfara en förut icke känd svårighet att erhålla tillräckligt antal arbetare i sine verkstäder och jemväl nödsakats höja de derförrinnan måhända något nedtryckta arbetslönerna; men några misslyckade företag i nämnde hänseende lära snart utgöra en verkande varning för andre att icke följa exemplet. Arbetslönernes höjande var ock ett tidens kraf, och duglige mästare, som efter förtjenst betala det arbete, som för deras räkning verkställes, lära ej länge

blifva i saknad af arbetare. Den friare tälflan, som genom samma nådiga förordning blifvit möjliggjord, och hvilken i alla näringar utgör den säkraste borgen för deras hastiga utveckling, skall äfven här medföra sina fördelaktiga verkningar. Man må nu härom hysa hvilka åsikter som helst, så är dock den fördel, att de så kallade brödraskapen försvunnit och med dem deras, väl icke genom lag sanktionerade, men likväl af vanans magt bibehållne, sedvanor och åligganden emot vandrande gesäller, hvarigenom lättjan befrämjades och sedeslösheten erhöll näring, lika stor som obestridlig. Såsom en följd häraf har ock inträffat, att gesällvandringar till en stor del upphört.

Handeln, som å landet bedrifves dels uteslutande med landtmannavaror, och dels af handlande i öppna salubodar med alla slag af köpmannavaror, har ganska betydligt tilltagit och hvarje år inrättas å landet nya handelsbodar, så att sedan 1850 deras antal mer än fördubblats, och uppgingo 1855 till 29 stycken. Af landtmannavaror, hvilkas afsättning underlättas genom de uti åtskillige från städerna aflägsne delar af Länets inrättade torgdagar, utgör spanmål den hufvudsakliga handelsartikeln, men äfven ladugårdsprodukter afsättas å andre orter, dock företrädesvis i hufvudstaden, och ull hufvudsakligen i Norrköping.

Nytan af handeln med köpmannavaror på landet bedömes olika. Att landtmannen äger tillfälle att få sina verkliga behof fylla utan att nödgas uppoffra mycken tid och kostnad på långa resor till städerna, utgör obestridligen en stor fördel, men derjemte klagas temmeligen allmänt deröfver, att dessa handelsbodar, öfverflödigt försedda med en mängd lyxartiklar, förleda den obemedlade till skuldsättning och visa sig i detta afseende äga ett nästan lika förderligt inslytande, som det man förut, ej utan skäl, tillskref den nu alltmera aftagande gårdfarihandeln.

Sjöfarten är för Länets af ganska väsendtligt inslytande i det afseende, att den i betydligt mån underlättar afsättningen af Länets rika tillgångar. Ej blott från städerna, utan äfven från åtskillige landthamnar, af hvilka Lappe vid Hjelmaren i Vestra Vingåkers socken är den betydligaste och hvarest rörelsen de sednare åren ganska betydligt tilltagit, utföras landtmannavaror till andre orter. Det oaktadt kan dock sjöfarten i och för sig icke anses såsom någon egentlig näringsgren, helst, enligt inkomne uppgifter, endast 40 personer på landet uteslutande deraf erhålla sin bergning.

Å landet till beskattning uppgifne fartyg och båtar om 5 lästers drägtighet och derutöfver utgjorde:

år 1850	19 stycken	om tillsammans	228 läster.
» 1855	31	» » »	423 $\frac{1}{4}$ »

Fisket, ehuru intill sednare tid vanvårdadt och behandladt på ett sätt, att detsamma, enligt allmän klagan, mycket försämrats, utgör, det oaktdt, ännu en icke obetydlig binäring, och strömmingsfisket i skärgården är såväl för Trosa stad, som för skärgårdsfolket ett hufvudsakligt näringsfång. Med anledning af Eders Kongl. Maj:ts nådiga Fiskeristadga den 29 Juni 1852 hafva under åren 1854 och 1855 öfverenskommelser blifvit inom hela Länet träffade, hvarigenom tiden och sättet för fiskets begagnande äro noga bestämde, dock att, hvad denna fråga rörer inom Länet boende fiskevattensägare i sjöarne Hjelmaren och Mälaren, densamma är beroende på de beslut, som af öfrige fiskevattensägare i nämnde sjöar kunna fattas.

Jagt idkas icke såsom näring, med undantag möjligen af skäl- och sjöfogels-jagten, hvaraf skärgårdens invånare hemta någon biförtjenst. — Ehuru villebrådet mera än fisken tagits i lagligt hägn, har dock detta föga öktats och jagten, liksom fisket, vanvårdats. Sedan de i några delar af Länet bildade jägaregillen, som redan lyckats till en betydlig del borttaga det förut vanliga oskicket att öfven under förbuden tid köpa då fångadt fredlyst vildt, hunnit ännu mera utvidga sin verksamhet, torde ett allt bättre förhållande vara att förvänta, och de tillfällen, Länet äfven i detta afseende erbjuder till binäring, komma att på ett mera ändamålsenligt sätt begagnas.

Salpetertillverkningen inom Länet är fortfarande af obetydlig beskaffenhet och för Statens räkning har deraf blifvit inköpt:

år 1851	för ett belopp af	1,719:	9. 5.
» 1852	»	1,448:	46. 5.
» 1853	»	1,609:	2. 4.
» 1854	»	1,586:	32. —
» 1855	»	2,515:	27. 7.

Biskötsel idkas obetydligt och endast för egne behof.

Handaslöjden inskränker sig i allmänhet till förfärdigande för eget behof af åkerbruksredskap samt linne- och andra väfnader. Sedan bomullstyget numera börjat allmänt begagnas ha likväl hemväfnader aftagit, derifrån dock Vestra Vingåkers och Österåkers socknar, hvarest väfnader jemväl till afsalu för icke obetydligt belopp tillverkas, göra undantag.

§ 4.

Politisk Författning.

Kammarverk. I förevarande hänseende hafva under ifrågavarande 5 år inga väsendtliga förändringar inträffat och inskränka sig dertill, att $2^{17/32}$ mantal rekognitionsskogshemman och $2^{17/176}$ mantal kronohemman samt 11 stycken lägenheter blifvit löste till skatte, verkställde skattläggningar å 4 hemman och 18 lägenheter af Kongl. Kammar-Kollegium faststälts, 2:ne lägenheter, för hvilka frihetsåren tilländalupit, i skatt ingått, anläggning af 13 mjölkvarnar med 27 par stenar och 4 sågqvarnar blifvit beviljad, samt antalet oskattlagde bebyggde lägenheter ökats med 28 stycken, och bebyggde, från hemman på viss tid afsöndrade, lägenheter med 18 stycken, hvaremot skattlagde bebyggde torp, utjordar m. fl. lägenheter, som 1850 utgjorde 221, nu nedgått till ett antal af endast 211. Den bifogade tabellen utvisar i öfrigt hemmanens och lägenheternas olika natur och beskaffenhet m. m.

Hemmansklyfningar hafva icke mer än förut förekommit och äro således ännu temmeligen sällsynte.

Af hvad förut om jordbrukets förkofran blifvit yttradt, är en naturlig följd, att landtmätarens biträde ofta påkallas för verkställande af laga skiften och andre i och för ett ordnad åkerbruk nödvändige mätningar. Eders Kongl Maj:ts Befallningshafvande har ock meddelat förordnande för vederbörande landtmätare att verkställa:

	Laga skiften.	Andra diverse förrättningar.
	Antal.	Antal.
år 1851	26	52
» 1852	24	54
» 1853	31	46
» 1854	22	76
» 1855	32	67
Summa	135	295

Bidrag för verkställande af utflyttning har af Staten utbetalts med			
år 1851	efter skifte å	$3^{25/96}$	mantal 836: 28. —
» 1852	»	$2^{1/11}$	» 644: 46. 10.
» 1853	»	$3^{14 1/288}$	» 1,589: 40. —
» 1854	»	$8^{24 39/12985}$	» 2,719: 39. 8.
» 1855	»	»	» — — —
			Summa 5,791: 10. 6.

Statsbidrag. Enligt sednast afgifne underdåniga berättelse utgjorde dessa bidrag

för landet	537,630: 18. 6.	
» städerna	53,456: 41. 6.	591,087: 12. —

Den i underdånighet bifogade tabellen	upptager deremot nämnde bidrag	
för landet till	605,088: 31. 10.	
» städerna	51,873: 45. 3.	656,962: 29. 1.

hvilken sistnämnde summa öferskjuter den förra med icke mindre än 65,875 R:dr 17 sk. 1 rst. Då härvid tillika bemärkes, att bevillningen, som, inberäknadt bränvinsbränningsafgiften, 1850 utgjorde tillsammans 88,087 R:dr 1 sk. 4 rst., men 1855 uppgick till endast 76,367 R:dr 34 sk. 5 rst., således sistnämnde år med 11,717 R:dr 14 sk. 11 rst. understigit bevillningens belopp 1850, samt härtill ytterligare lägges 1,582 R:dr 44 sk. 3 rst., som städerna år 1855 mindre än 1850 i statsbidrag utbetalt, visar sig, oakadt tionden samt räntemedlen utgått efter det lägre medelmarkegångs-priset, en tillökning i den ständiga beskattningen samt arrendemedlen af 79,175 R:dr 29 sk. 2 rst. Banko, som sednast förflutna årens höga markegångspriser hufvudsakligen vållat.

Af de till statsverket ingående statsbidrag utgöra arrendemedlen en icke obetydlig andel. Inom detta Län finnas flere kungs- och kungsladugårdar samt andre hemman och lägenheter, som för kronans räkning utarrenderas. Eders Kongl. Maj:ts Befallningshafvande, som särskilde gånger haft tillfälle erfara de fördelar och olägenheter, som vid tillämpningen af de uti Eders Kongl. Maj:ts nådiga Kungörelse den 17 Juli 1847 meddelade förändrade föreskrifter till iakttagande vid utarrendering af kungs- och kungsladugårdar samt andre kronolägenheter, hvaraf arrenden till statsverket ingå, har derföre ansett såsom en pligt att för dessa iakttagelser redogöra. Vål har det i berörde nådiga kungörelse afsedda ändamål, att åstadkomma inskränkning uti den dittills medgifna obegränsade täflan för arrende-anbudet och deras deraf möjligen vållade stegring till öfverdrifven höjd, vunnits, men deremot synes Statens rätt till den högsta inkomst, som af dessa lägenheter i både god och

ond tid kan erhållas, utan att lägenheternas ändamålsenliga bruk och skötsel äfven-tyrades, icke vara fullt betryggad. Det tillkommer visserligen Eders Kongl. Maj:ts Befallningshafvande att efter kronobetjeningens hörande, med ledning af tillgänglige kartor och ägobeskrifningar, för arrendet utsätta ett minsta och ett högsta belopp, som sedermera skall af Kongl. Kammar-Kollegium prövas och fastställas, men derest misstag icke skall äga rum, erfordras vid dylika arrendebelopp's bestämmande en sakkännedom, som icke skäligen kan förutsättas och endast tillfälligtvis torde förefinnas. I hvad mån arrendesumman kommer att bestämmas i ett rätt förhållande till Statens skäligen anspråk på inkomst, å ena, samt ett billigt afseende å förre innehafvarens fordran att, utan alltför hög afgift, få draga fördel af sine på lägenhetens förbättring möjligen nedlagde kostnader, å andra sidan, måste således ofta bero på de uppgifter, hvilka i afseende å alla de på arrendets belopp inverkan- de omständigheter erhållas från kronobetjeningen, som, om äfven fullkomligt själfständig, likväl ofta torde sakna den erfarenhet, som för uppfyllande af ett dylikt, för deras egentliga tjänstebefattning främmande, åliggande erfordras. Det förre lägenhetens innehafvare föreskrifne vilkor att halva densamma väl brukat synes ej heller motsvara den fördel, som blifvit honom genom optionsrätten tillagd. Att väl bruka den arrenderade jorden lär väl vara en skyldighet, för hvars åsidosättande innehafvaren, utan afbidan på arrendetidens utgång, gör sig arrenderättigheten förlustig, men den omständighet, att han dertill icke gjort sig skyldig, bör icke, vid uppgörande af nytt arrende, berättiga honom till företräde framför andre mera lämplige personer. Endast odlingar af större betydenhet och andre sådana till egendomens verkliga förbättring nedlagde kostnader, som icke lagligen kunna arrendatoren åläggas, torde, sedan Hushållnings-sällskapet sig derom yttrat, böra, om optionsrätten skall kvarstå, dertill berättiga. Dock lära genom dess borttagande öfverdrifne anbud mindre vara att befara, då vid anbud öfver maximi-summan öfverskjutande arrendebeloppet skall vid tillträdet på en gång kontant erläggas. De tillfällen, hvaraf arrendatorerne hittills, till föga båtnad för lägenheternas skötsel, ofta begagnat sig, att medelst transporter bereda sig en hastig vinning, skulle, till följd af optionsrättens försvin- nande, äfven mindre ofta erbjuda sig.

Fattigvården. Denna angelägenhet kräver hos dem, som inom församlingarne hafva sig uppdraget att handhafva dit hörande ärenden, alltmera tid och omtanka i anseende till det ständigt stigande behovet af fattigvårdsbidrag, som 1850 utgjorde för landet och städerna tillsammans 26,640 R:dr 28 sk. 5 rst., men 1855 uppgått till 32,519 R:dr 6 sk. 3 rst Banko, och således ökats med något öfver 22 procent. Dock har genom den större erfarenhet, sockennämnderne nu hunnit förvärfva

och de enklare föreskrifter, som Kongl. Förordningen den 13 Juli 1853 innehåller, förvaltningen nu vunnit mera enhet och stadga. Klagan af fattighjon öfver socken-nämndens åtgärder är högst sällsynt och tvister fattigvårdssamhällen emellan före-komma numera vanligen endast i de fall, då antingen någon person, för hvilken behof af fattigunderstöd uppstått, lyckats att derförinnan längre tid och ofta under loppet af flera år uppehålla sig på åtskilliga ställen, utan att låta sig mantalsskrifvas, eller sådane förhållanden, som i 16 § af berörde nådiga förordning omförmålas, der-till föranleda. Svårigheten i förra händelsen, att rätt bedöma frågan om försörj-ningsorten, förökas ännu mer af den utaf socken-nämnderne vanligen visade obenä- genhet att, vid förklaringsars afgifvande, meddela fullständiga upplysningar, destomer behöflige, som sökanden ofta saknar tillfälle att i sådant afseende förskaffa sig er- forderlige uppgifter. Ej sällan måste därför den utväg tillitas, att låta kronobetje- ningen anställa undersökningar och meddela de felande underrättelserne, hvilken åtgärd äfven blifvit vidtagen med den framgång, att personer, som socken-nämnden förklarat vara för densamma alldeles okände, likväl befunnits hafva ej blott inom församlingen sig uppehållit, utan äfven derstädes innehåft lagstadd tjänst utan att likväl vara mantalsskrifne. Häraf visar sig ytterligare behofvet af såväl strängare kontroller i afseende å mantalsskrifningarne, som närmare tillsyn öfver de personer, som, utan att vederligen äga den förmögenhet eller eljest befinna sig i den ställning, att de icke kunna förmodas falla fattigvården till last, kortare tider uppehålla sig inom främmande fattigvårdssamhällen. Äfven i ett annat afseende är denna tillsyn nödvändig. Det är nämligen icke ovanligt att männer, då de se sig oförmögne att försörja både sig och sin familj eller finna bekvämare att lemna den sednare åt fattigvårdens omsorg, begifva sig utaf till främmande orter och lyckas att der erhålla arbete, ofta emot ganska hög aflöning, den de sjelfve förlösa. Om de deraf delade med sig åt sine hjälpbehöfvande makar och barn, vore dylika utvandringar ingenting mindre än klandervärda, men då deras lagliga skyldighet i detta hänseende sällan lærer blifva af dem godvilligt uppfylld, äro tvångsåtgärder nödvändige. Dessa lära dock svårligen annorlunda kunna åstadkommas, än att hvar och en, som åt främ- mande utom socknen eller staden boende personer vill lemna tillfällig sysselsättning, får sig ålagdt att, derest arbetsökaren har hjälpbehöfvande hustru eller oförsörjda barn, hvarom arbetsgifvaren genom prestbevis borde förskaffa sig upplysning, af arbetsförtjensten innehålla hvad arbetstagaren för sitt nödiga uppehälle kan undvara, samt att låta detta öfverskott tillställas socken-nämnden i den församling, der arbe- taren har sitt hemvist, för att på lämpligt sätt komma hans maka eller barn till godo, vid äfventyr att, derest sådant af arbetsgifvaren försummades, ersätta det

underhåll, arbetarens hemmavarande familj af fattigvården under tiden möjligen uppburit. Ett stadgande i denna syftning är destomer behöfligt, som det i Kongl. Stadgan angående försvarslöse personer den 29 Maj 1846 förekommande förbud för försvarslöse samhällsmedlemmar, att, utan tillsyningsmans tillåtelse, begifva sig utom socknen, väl knappast någonsin lär iakttagas, då den enda påföljden att möjligen blifva med fångskjuts till hemorten återförd för dylika personer ej kan vara synnerligen afskräckande.

Hvad 16 § i fattigvårdsstadgan innehåller i afseende å qvinna, som inom 8 månader från inflyttningen i en församling föder oäkta barn samt blifver i behof af fattigunderstöd, föranleder måhända mindre ofta med, än utan skäl, vederbörande fattigvårdsstyrelse, att emot den församling, derifrån qvinnan kommit, väcka sådan talan, som nämnde § medgifver. Det verkliga behovet af understöd är i hvarje förekommande fall svårt, om ej omöjligt, att bedöma, och äfven det ringaste bidrag utgör en tillräcklig och tilläfsventys mången gång sökt anledning till tvist. Att sålunda tillskapa fattighjon, lärers få antagas icke vara författningens afsigt, men kan i de flesta fall ej förekommas. Den pröfning af omständigheterna, som i förevarande hänseende tillkommer Eders Kongl. Maj:ts Befallningshafvande, saknar vid tillämpningen all betydelse, då, till följd af rättegångssättet, sanningen, der den icke godvilligt af parterne sjelfve framhålles, är omöjlig att utleta. Det är således möjligt, att genom ett frivilligt erbjudet understöd, som väl knappast någonsin tillbakavisas, qvinnan omedvetet förvandlas till fattighjon och såmedelst beröfvas rättigheten att fritt välja sin vistelseort. Ett i och för sig godt lagstadgande, och som således har giltiga grunder för sin tillvaro, bör visserligen icke förkastas derföre, att det icke utesluter möjligheten af missbruk, men då det är att befara, att missbruket oftare än det rätta användandet gör sig gällande, har lagen förlorat sin helgd och äger icke vidare något värde.

Orsaken dertill, att fattigvårdskostnaderna, på sätt ofvanföre är vordet nämndt, under förevarande tidskifte så ansemligen ökats, torde väl till en del böra tillskrifvas de betydligt stegrade prisen på förnödenhetsvaror och endast i någon mån en tilltagande fattigpersonal. Med de tillfällen till arbetsförtjenst, som de sednare åren förefunnits och ännu fortfarande torde vara att påräkna, kunde likväl anledning vara att hoppas någon lindring i fattigvårdstungan, men om förhållandet närmare undersökes skall det säkerligen visa sig, att lättjan jemte slöseri, oordentligt lefnadssätt och obetänksamma äktenskap oftare, än selande arbetstillfällen, utgöra de förnämsta orsakerna till fattigdom och elände. Mot lättjan och liknöjdheten har fattigvårdsstadgan visserligen sökt ett värn uti det husbondevälde, som blifvit fattigvårdsstyrelsen tillagd öfver de personer, som sjelfve eller hvilkas hustru och barn åtnjuta

understöd, men då inga arbetshus finnas, der denna husbonderätt kan göras gällande, är den utan egentlig betydelse och kan icke verksamt utöfvas emot verkliga lättinnigar, dem ingen i sitt arbete vill emottaga, och som i allt fall, när de behaga, kunna undandraga sig dess inflytande och begifva sig utaf til annan ort, derigenom de ofta med ökad tunga återfalla på fattigvården. Dylika vanartige personer kunna väl numera, efter undergångne varningsgrader, dömas till allmänt arbete, men efter den korta arbetstidens slut återkomma de, visserligen icke förbättrade, men ingifvande mera fruktan, hvarigenom deras sysselsättande med tillräckligt och lämpligt arbete ännu mera försvåras.

Att emellertid fattigvårdsfrågan blifvit på ett i allmänhet tillfredsställande sätt löst kan icke bestridas, och de anmärkningar, som deremot ännu kunna framställas, torde mindre äga sin grund i fattigvårdslagen, än bristen i de institutioner, som med den äga ett nära sammanhang. Tiggeriet har nästan öfverallt upphört och der det förekommer, härleder det sig icke från något behof, utan af lättja och en okallig böjelse att föra ett kringirrande lif. Väl förspörjes den klagan, att fattigförsörjningen numera icke, såsom fordom, är att anse såsom en gärd af barmhertighet och christligt sinne, utan blifvit förvandlad till en tvångspligt, hvarigenom tacksamheten hos den behöfvande, med få undantag, försvunnit och medlidandet hos den hjälpgivande betydligt afsvanat; men orsaken till denna klagan, der den icke är obefogad, kan dock icke med skäl tillskrifvas fattigvårdsstadgan. Att bördan af fattigförsörjningen faller ojemnt på olika fattigvårdssamhällen är visserligen en olägenhet, men då denna icke lär kunna undanrödjas, med mindre fattigvårdssamhällena erhöle större utsträckning, torde de svårigheter, som för en dylik förändring möta, vara öfvervägande, så att någon rättelse härutinnan för närvarande ej synes med verklig fördel kunna tillvägabringas.

Rotering. Hela Södermanlands regemente, jemte 111 nummer af Lif-regementets Grenadier-korps och 15 nummer af Lif-regementets Hussar-korps, äfvensom Södermanlands 2:a båtsmans-kompani, bestående af 142 nummer, äro inom Länet roterade. 547 rotar af Södermanlands regemente rekrytera sedan längre tid tillbaka efter skof, eller så att, utan afseende derå, hvarest vakansen inom skofvet uppstår, rotarne i en bestämd ordning anskaffa och lega rekryt. Då den legande rotens intresse vid rekryteringen således inskränker sig derhän, att endast anskaffa en person, som icke lagligen kan kasseras, har detta rekryteringssätt, som i militäriskt hänseende anses äga sina fördelar, framkallat allmän och äfven billig klagan bland rotehållarne. Inom öfriga delen af regementet anskaffar hvarje vakant rote sjelf sin soldat. Vid båtsmans-kompaniet leger äfven, vid inträffande vakans,

denna rote sin båtsman, men erhåller till legan ett bestämdt bidrag af öfrige ro-tarne. Mot detta legningssätt har ingen missbelåtenhet försports.

Skjutsningsbestyret blir, till följd af den ökade rörelsen, med hvarje år, särdeles vid gästgifvaregårdarne utmed de större landsvägarne, allt mera betungande. Den tid af året, då ångbåtarne uppehålla kommunikationen, anlitas väl gästgifvareskjutsen å en del vägar endast obetydligt, men tilltager under vinter-, vår- och höstmånaderne till den grad, att det icke ringa hästantal, som är att tillgå, understundom utgår till dubbelt belopp. Denna ojämnhet verkar ännu mer försvårande, då de hästar, som för skjutsens uppehållande under nämnde tider erfordras, sommarmånaderne till en del stå öfverflödige. Det större antalet poster, som under den svåraste skjutsningstiden med gästgifvareskjuts nu befordras, har äfven ganska mycket ökat skjutsbesväret särdeles derigenom, att de på en, med afseende å tyngden och det vid vissa tider inträffande svåra väglaget, allt för kort tid skola fortskaffas. Huru svår denna skjutsning i allmänhet anses, visar sig bäst deraf, att vid de förnyade entreprenad-auktioner, som blifvit anställda i ändamål att få fortskaffningen af de sednast tillkomne snällposterne öfverlåten på enskilde personer, några lägre anbud, än till 1 R:dr 16 sk. Banko milen, icke blifvit gjorde.

Endast vid få gästgifvaregårdar inom Länet hafva entreprenad-inrättningar kommit till stånd och, der de blifvit införde, hafva de vid den för deras bestånd bestämda tidens utgång vanligen icke förnyats. De bidrag entreprenörerne från de skjutsskyldige hemmanen fordra äro så dryga, att åtminstone allmogen finner med sin fördel mera förenligt att, äfven mot en lägre skjutslega, sjelf verkställa skjutsningen. Skola derföre entreprenad-inrättningar allmänt kunna tillvägabringas, lär der till erfordras bidrag ej blott från dem, som till skjutsning vid gästgifvaregården äro anslagne, utan äfven från alla andre skjutsskyldige hemman.

Politi:

Folkskolan utöfvar fortfarande sin verksamhet i öfverensstämmelse med Eders Kongl. Maj:ts nådiga Stadga den 18 Juni 1842. Den har dock ännu många svårigheter att öfvervinna, särdeles med afseende å det oundvikliga förhållande, att skolan mångenstädes ligger aflägsset från barnens hemvist. Denna olägenhet skulle väl till en del undanröjas genom inrättandet af ambulatoriska skolor, men den periodiska undervisningen, som deraf blir en följd, saknar åter många fördelar, som med den fasta skolan äro förenade. Den ovilja, som åtminstone i början hos allmogen visat sig för folkskolan, har, jemte andre omständigheter, emellertid verkat derhän, att skolundervisningen ännu icke vunnit den utsträckning, som den nådiga författningen afser. Många barn undanhållas ännu från skolan, och flertalet af dem, som der inhemta undervisning, utgå derifrån så snart det i författningen bestämda minsta

kunskapsmått blifvit inlärdt. Att emedlertid det uppväxande släktet, som folkskolans undervisning kommit till godo, i allmänhet besitter ett större mått utaf kunskaper, i jämförelse med förhållandet under föregående tider, lär icke kunna bestridas, men deremot förnimmes ej sällan den klagan, att folkskolan gjort föräldrarna mera likgiltige för barnens uppfostran, den de med skolgången anse vara fullbordad, och att den moraliska utveckling, som endast i hemmet är möjlig, allt mera åsidosättes. Om denna fruktan må vara grundad, lär vi få öfverlemnas åt framtiden att utvisa, då bildningens frukter hinna att mogna.

En förbättring, som dock lär bero på kommunerna sjelfve att åstadkomma, men hvartill de måhända icke så lätt finnas benägne, är likväl af behovet påkallad. Äfven skollärarnes löner hafva blifvit otillräcklige och motsvara knappast de nödvändigaste lefnadsbehofven. Att under sådana förhållanden, och då inom näringarne numera erbjuda sig flera tillfällen till lönande sysselsättning, de många folkskolelärare-platserne skola fyllas med skicklige och duglige lärare, är föga att hoppas, och likväl beror härpå i väsendtlig mån, huruvida folkskolan skall kunna motsvara sin bestämmelse.

En annan omständighet, som ej heller torde böra lemnas oanmärkt, har äfven framkallat farhågor. Den grad utaf bildning, som i seminarierna bibringas folkskolelärarna, är i allmänhet för ringa för att alstra den karaktärens ädelhet, som är den verkliga och sanna bildningens ändamål, men dock tillräckligt stor för att väcka anspråk. Då dessa icke alltid kunna eller böra tillfredsställas, framkalla de lätteligen missbelåtenhet, och verkningarne häraf på den ungdom, hvars första undervisning är skolläraren anförtrodd, kunna på mångfaldigt sätt utveckla sig.

Arbets- och förbättringsanstalten för barn har fortfarande utöfvat sin verksamhet medelst utdelande af uppfostringshjelp åt fattiga barn.

De offentliga sjukvårdsanstalterne för Länet äro oförändrade desamma, som i sednast afgifne femårsberättelse upptagits, nemligen:

1:o. Läns-lasarett och kurhus i Nyköping.

2:o. Lasarett och kurhus i Eskilstuna för denna stad samt Öster- och Vester-Rekarne härader, och

3:o. Nyköpings hospital.

Utgifterne hafva uppgått

	vid lasarettet		kurhuset		kurhuset	
	i Nyköping.		i Eskilstuna.			
1851	10,385: 40.	5.	1,645: 42.	7.	1,206: 28.	1.
1852	7,061: 10.	2.	1,558: 9.	5.	1,385: 36.	3.
Transport:	17,447: 2.	7.	3,204: 4.	—	2,592: 16.	4.

	Transport:	17,447:	2.	7.	3,204:	4.	—	2,592:	16.	4.
1853		6,266:	27.	3.	1,457:	20.	10.	1,513:	19.	11.
1854		5,419:	42.	6.	1,624:	32.	2.	1,619:	27.	4.
1855		5,425:	37.	2.	1,395:	31.	4.	1,651:	5.	8.
	Summa	34,559:	13.	6.	7,681:	40.	4.	7,376:	21.	3.

Behållningen, som vid

1850 års utgång utgjorde	7,427:	33.	11.	7,714:	41.	11.	1,647:	30.	5.
har vid slutet af år 1855									
nedgått till	3,805:	45.	5.	6,889:	17.	3.	1,802:	38.	2.

År 1851 erhöi lasarettet i Nyköping en tillbyggnad och utvidgning, som vålade nämnde års höga utgifter.

Kurhusafgiften har under nämnde år utgått för Rekarne fögderi med 6 sk. och för öfriga delen af Länet med 5 sk. för hvarje mantalsskrifven person.

Någon förändring i afseende å provincial-läkare-distrikten har under ifrågavarande tidrymd icke ägt rum, men särskild läkare blifvit anställd för Eriksbergs säteri och dithörande egendomar med station vid Forssjö bruk, beläget nära Stensjö gästgifvaregård, hvarest, till följd deraf, jemväl blifvit inrättadt filial-apothek.

Inom Länet finnes en Läns-djurläkare, med lön af statsmedel och stationerad i Nyköping, samt 5 af kommunerne aflönade veterinärläkare. I händelse af svårare smittosamma sjukdomar bland husdjuren, är det Läns-djurläkaren omöjligt att ensam medhinna alla till hans befattning hörande åligganden.

Krogar. År 1850 uppgick antalet af taxerade krogar och andre näringsställen, oberäknadt gästgifverierne, till 52 stycken, men för det försäljningsår, som den 1 Oktober 1855 ingick, har, med undantag af Malmköping, der tvänne utskänkningsställen ansetts behöflige och tillåtlits, samt 23 gästgifverier, som icke afsagt sig utskänkningsrättigheten, någon krogrörelse å landet icke varit tillåten. Deremot har tillåtelse blifvit sökt och tillstånd beviljats till minuthandel med bränvin å 6 ställen, men då 25 gästgifvaregårdar afsagt sig utskänkningsrätten, understiga likväl de sålunda tillåtna försäljningsställena i antal de krogrörelser, som förut endast å gästgifvaregårdar utöfvats.

Sällan torde någon författning hafva visat så genomgripande och hastiga verkningar, som Eders Kongl. Maj:ts nådiga Förordning angående tillverkning och försäljning af bränvin. Auktioner och andre af allmogen hufvudsakligen besökte sammankomster försiggå nu utan att störas af de bullersamma uppträden, som, af superiet framkallade, förut voro så vanliga. Det dagliga förtärandet af bränvin torde kunna antagas vara med få undantag bland allmogen alldeles bortlagdt och hos

flertalet lärer bränvin numera endast vid särskilde tillfällen vara att tillgå. Vål har det anmärkts, att allmogen, vid sine besök i städerna, der bränvinssupandet i allmänhet mindre än på landet afgått, befunnits mera än förut af starka drycker berusade, men om orsaken hertill, såsom man förmodat, bör tillskrifvas den omständigheten, att bränvinssuparen, icke anande den verkan, som bränvinets ökade styrka medförer, förtärt det mått, han förut varit van att intaga och derigenom försatts i ett tillstånd, som han ofta själf icke önskat, har man anledning hoppas, att detta missbruk af bränvinet skall vara snart öfvergående.

Då det emellertid med temmelig visshet kan antagas, att de sednare årens höga bränvinsspriser utgjort den hufvudsakligast tvingande orsaken till det så hastigt minskade förtärandet af denna dryck, vore det önskligt, att lagstiftningen i den började riktningen fullföljde sitt verk, som, på ett nästan oförväntadt sätt, visat sig medföra så lyckliga följder.

Anstalter för rosdjurs utödande. På grund af den ännu gällande öfverenskommelse, som i föregående underdåniga berättelse är vorden omförmäld, hafva premier för dödade vargar och lodjur blifvit utbetalde.

år 1851.	380: — —
» 1852.	180: — —
» 1853.	246: 32. —
» 1854.	240: — —
» 1855.	53: 16. —
Summa 1,100: — —	

Försäkringsanstalter. Länets brandstods-bolag, för hvilket Eders Kongl. Maj:st den 23 Februari 1844 i nåder fastställt reglemente, vinner med hvarje år större förtroende. Ansvarighetsbeloppet, som vid slutet af räkenskapsåret 1850 utgjorde 13,897,800 R:dr, har, enligt den berättelse, som revisorerne af 1855 års räkenskaper meddelat, vuxit till den betydliga summan af 19,012,540 R:dr. Till följd af denna utvidgning, ej mindre än det lyckliga förhållande, att några betydligare eldsvådor inom Länets icke inträffat, hafva de utskrifne beloppen endast utgjort:

år 1851	1 sk. 6	rst. på 100 R:dr ansvarighetsbelopp.		
» 1852	2 sk. 7	rst.	»	»
» 1853	1 sk. 8	rst.	»	»
» 1854	3 sk. 1	rst.	»	»
» 1855	1 sk. —	rst.	»	»

Summa 9 sk. 10 rst.

eller i medeltal per år 1 sk 11 $\frac{3}{5}$ »

I förening med brandstods-bolaget har numera äfven blifvit bildadt ett annat bolag, som har för ändamål att försäkra hornboskap emot lungrota, och för hvilket Eders Kongl. Maj:t den 29 Mars 1849 i nåder fastställt reglemente. Båda bolagen stå under förvaltning af gemensam direktion, som likväl utses af brandstods-bolaget, men äro i öfrigt från hvarandra skiljde. Bolaget till försäkring af hornboskap hade enligt sednaste revisionsberättelsen en försäkringssumma af 708,610 R:dr Banko. Någre ersättningar hafva likväl ännu icke behöft utbetalas.

Sockenmagasiner finnas i de flesta socknar och äga en ganska betydlig tillgång på spanmål, som är afsedd att under inträffande missväxtår eller för utomordentliga behof användas.

Sparbanker finnas 8 stycken inom Länets. Af dem äro Nyköpings den äldsta och var ifrån början afsedd för hela Länets. Sedermera hafva dylika inrättningar uppstått inom särskilde delar af Länets, och Oppunda härads sparbank har äfven såsom hufvudsakligt ändamål sig ålagdt att emottaga och förvalta omyndige personers kontanta tillgångar inom en viss begränsning. Insättarnes fonder i de särskilda bankerne utgjorde vid 1855 års slut:

Nyköpings	246,791: 25. —
Trosa	19,856: 30. —
Strengnäs	96,762: 45. 11.
Eskilstuna	77,744: 6. —
Oppunda härads	33,280: 24. —
Willättinge d:o	10,261: 13. —
Vestra Wingåkers socken	22,629: 36. —
Forssjö bruks	31,374: 7. —
Summa	538,700: 42. 11.

Städerna.

Nyköping är en bland medlersta Sveriges äldre städer, Länets residens- och enda stapelstad, belägen vid Nyköpingsåns utlopp i Byfjärden af Östersjön, 28 mil sjöväg, men endast 11 $\frac{1}{4}$ mil landväg till Stockholm. Ehuru staden, jemte vanliga stadsmanna-näringar, sedan äldre tider jemväl idkat fabriksrörelse, har dock industrien, sannolikt till följd af stadens i sådant afseende mindre gynnsamma läge emellan hufvudstaden och Norrköping, endast långsamt skridit framåt och ännu icke hunnit till någon högre grad af utveckling. De sista årens lyckliga konjunkturer för rörelsen i allmänhet ha dock äfven på Nyköping visat öfverraskande verkningar.

Stadens

Stadens befolkning, som 1850 utgjorde 3,781 personer, har till 1855 års slut vunnit en tillökning af endast 25 personer. Nästlidne år, då koleran der skördade sina flesta offer, afledo deraf likväl blott 14 personer, och någre andre härjande sjukdomar hafva icke hämmat folkmängdens tillväxt.

Handel idkades 1855 af 31 personer, deraf 25 män och 6 kvinnor. I anseende till det grunda inloppet, der endast 10 fot djupgående fartyg kunna inkomma, är sjöfarten jemförelsevis inskränkt och handeln bedrivs nästan uteslutande på inrikes orter och Norrige. För uppmuddring af inloppet, som till följd af bottens lösa beskaffenhet lätt igengrundar, uppbär staden fortfarande 400 R:dr Banko årligen af Statens medel, men betalar, jemlikt kontrakt, som 1871 tilländalöper, till ägaren af det i staden anlagda faktoriet årligen 1000 R:dr samma mynt, mot skyldighet för honom att till det bestämda djupet hålla segelleden öppen.

Handelsflottan utgjorde

år 1840	8 fartyg af tillhopa	142 läster.
» 1850	10 » »	145 »
» 1855	12 » »	372 »

hvarförutan tvänne ångfartyg, om 26 lästers dräktighet, underhålla reguliera turer emellan Nyköping och hufvudstaden. Förhållandet i afseende å stadens skeppsfart utvisar följande tabell:

	Ankomne fartyg från						Afgångne fartyg till					
	Inrikes orter.		Norrige.		Andre utrikes orter.		Inrikes orter.		Norrige.		Andre utrikes orter.	
	Antal.	Läster.	Antal.	Läster.	Antal.	Läster.	Antal.	Läster.	Antal.	Läster.	Antal.	Läster.
år 1851 lastade . . .	85	1,770	15	384	—	—	36	1,440	1	25	8	413
» » olastade . . .	18	—	—	—	1	92	28	—	14	584	—	—
» 1852 lastade . . .	62	1,999	11	275	—	—	45	1,704	5	68	15	327
» » olastade . . .	13	—	—	—	4	289	29	—	8	187	3	116
» 1853 lastade . . .	43	1,086	12	293	—	—	59	976	8	96	22	1,547
» » olastade . . .	7	—	—	—	8	644	4	—	9	224	1	29
» 1854 lastade . . .	50	1,941	20	488	—	—	75	1,625	32	792	10	406
» » olastade . . .	38	—	—	—	10	263	18	—	—	—	2	33
» 1855 lastade . . .	91	2,324	20	510	4	146	78	1,996	25	708	23	886
» » olastade . . .	28	—	—	—	19	664	49	—	2	32	—	—
Summa	367	9,020	78	1,950	46	2,098	421	7,741	99	2,416	84	4,509

Vid meddelandet af förestående uppgifter har tillika lemnats den upplysning, att emedan oförpassade, lastade och olastade, fartygs antal och lästetal icke finnas upptagne i härvarande Tullkammares handlingar för år 1853, ankomne och afgångne fartygs antal nämnde år synes mindre, än som i verkligheten varit förhållandet. Emedlertid visa berörde uppgifter en, särdeles de tvänne sista åren, tilltagande sjöfart såväl på inrikes orter som Norrige och äfven andra utrikes orter. Då Nyköping är den naturliga debouchén för större delen af Länets rika tillgångar och stadens belägenhet erbjuder tillfällen till en utvidgad fabriksrörelse, hvartill jemväl får räknas det nu åter upptagna betydliga faktoriet, förefinnas grundade anledningar till den förhoppning att, derest lättade kommunikationer kunna åstadkommas, en ganska liflig och vidsträckt rörelse i staden hastigt skall utveckla sig.

Äfven tulluppbörden under ifrågavarande 5 år ådagalägger en ökad handelsrörelse. Den utgjorde nemligen:

år 1851	3,015: 18. 10.
» 1852	2,550: 30. 3.
» 1853	2,946: 46. 7.
» 1854	5,096: 25. —
» 1855	4,030: 34. —

Mera anmärkningsvärdt förekommer dock förhållandet i afseende å utförseln af spanmål, som utgjorde:

år 1851	160 $\frac{1}{2}$ Tunnor.
» 1852	911 »
» 1853	4,269 »
» 1854	18,130 »
» 1855	23,216 »

Denna betydliga tillväxt i spanmålsutförseln kan icke ensamt härleda sig från en ökad tillgång på spanmål, utan måste företrädesvis tillskrifvas den omständighet, att ägare till större egendomar, som förut till andre orter afyttrat sine föråder, de sednare åren funnit en förmånligare afsättning i Nyköping.

Fabriker. I staden funnos nästlidne år 20 st. fabriker, deraf 3 för tillverkning af kläde och korderoy. Dessa sednare sysselsatte tillsammans 158 personer och deras tillverkningsvärde utgjorde 182,263 R:dr, därför ägarne i bevillning erlagt 151 R:dr, allt Banko. De till det gamla messingsbruket hörande betydliga inrättningar, hufvudsakligen afsedda till jernproduktion och machin-byggnad, hvilka af den anledning, förra berättelsen omförmäler, öfver 10 år stått obegagnade, hafva nu, sedan de öfvergått till enskild person, mot slutet af 1855 åter blifvit upptagne. Arbetet inskränker sig väl ännu till valsning af plåtar, men de tillfällen till jern-

förädling och mekaniska arbeten af hvarjehanda slag, som dessa betydliga verk erbjuda, lära till stort gagn jemväl för staden och orten icke länge lemnas onyttige.

Handtverkerier. Icke mindre än 66 män och 9 qvinnor sysselsätta sig och hafva sin näring af handtverksarbeten. De anlitas dock i allmänhet föga utom staden och den närmaste landsbygden, och en mängd handtverksarbeten hemtas från andre orter, särdeles Stockholm.

Jordbruk. En del af den till staden upplåtne jorden, utgörande tillsammans 694 tunnland och uppskattad till $8\frac{1}{2}$ mantal, är anslagen på lön åt några af stadens tjenstemän, af en annan del tillfaller inkomsten stadskassan, men den betydligaste delen har öfvergått till enskild egendom; och ehuru derå produceras ganska mycket spannmål, erfordras dock deraf för stadens behof ganska mycken tillförsel från landet.

Handel och Fabriker utgöra således stadens värdefullaste näringar, och ehuru många omständigheter förena sig att gynna en större och hastigare utveckling af dessa industrigrenar, saknas dock det verksamaste befodringsmedlet, lätta och gynnsamma kommunikations-anstalter. Uppmuddring af det långa inloppet till ett sådant djup, att äfven större fartyg der kunde inlöpa, är förenadt med så betydliga kostnader, att ett sådant företag för närvarande anses outförbart. Deremot förestår en ombyggnad af hamnen och kostnaden härför uppgår, enligt ett af Herr Majoren Olivecrona nästlidne år uppgjordt förslag, till 103,342 R:dr Rgs. Utan anslag af allmänna medel lärer dock detta arbete, ehuru nödvändigt det än är, icke kunna af staden företagas. En ganska betydlig lättnad för kommunikationen skulle äfven utan tvifvel beredas, om den föreslagna väganläggningen emellan staden och lotsplatsen Oxelösund kunde komma till verkställighet. Fördelarne deraf har Eders Kongl. Maj:ts Befallningshafvande förut framställt i sammanhang med underdånig anhållan om nådigt beviljande af statsanslag för arbetets utförande.

Undervisningsverk. Deribland intager elementar-skolan främsta rummet. Det med hvarje år ökade antalet lärjungar ådagalägger det förtroende, skolan åtnjuter, och gör behofvet af en utvidgad lokal snart oundgängligt. Lankaster-skolan, gemensam för stadens båda församlingar, har särskilda afdelningar för hvartdera könet, och härförutan äger staden en genom enskilda bidrag bildad småbarnsskola.

Helsovården ombesörjes fortfarande af trenne läkare, af hvilka endast en är aflönad utaf staden.

Fattigförsörjningen, hvars kapitalbehållning vid 1855 års slut uppgick till endast 7,094 R:dr 21 sk. 4 rst. Banko, har äfven här tagit högre kostnader i anspråk. Dessa utgjorde, enligt de vid förra berättelsen fogade tabeller, 1,726 R:dr 38 sk. 8 rst., men hafva nu uppgått till 2,350 R:dr 37 sk. 5 rst. Öfrige i nyssnämnde

berättelse omförmålde, för välgörande ändamål donerade och samlade fonders kapitalbehållning vid 1855 års slut utgjorde tillhoppa 21,404 R:dr Banko.

Mälare-provinsernas enskilda bank har fortfarande här en afdelning för bedrivande af kreditiv- och diskontroll, till stort gagn för orten.

Strengnäs, en af Rikets äldsta städer och belägen vid Mälaren 8 $\frac{3}{8}$ mil från Nyköping samt 8 $\frac{3}{8}$ mil landväg, men 7 mil sjöväg från Stockholm, hade, enligt 1855 års mantalslängder, 1,349 invånare. Folkmängden har sedan 1850, då den utgjorde 1,248 personer, således tillväxt med 2,2 procent årligen. Att staden i äldre tider varit af större betydelse, är utan allt tvifvel, men utsatt för de olyckor, som åtfölja inre fejder och härjningar samt svåra eldsvådor, har den sedermera icke förmått att i någon väsentlig mån skrida framåt i industri och välmåga. De egentliga stadsmannanäringarne, handel och handverk, äro af en jemförelsevis underordnad beskaffenhet, men jordbruket deremot af större värde. Staden äger nämligen 674 tunnland åker, 374 tunnland äng samt 1,617 tunnland skogs- och betesmark, och årliga utsädet är, utom potates, uppgifvet till 268 $\frac{1}{2}$ tunnor spanmål. Sin egentliga betydelse hemtar staden derifrån, att den är säte för stiftets Biskop och äger ett större läroverk, der den forna elementar-skolan och gymnasium blifvit förenade. Härförutan finnes en för staden och Strengnäs landtförsamling gemensam folkskola.

Fattigvården bestrides dels med räntor af donerade medel, dels genom försäljning af fattighjonens arbeten, till hvilka materialier af fattigvården anskaffas, samt hvad ytterligare erfordras genom bidrag af stadens invånare. Här synes det oväsende förhållande hafva inträffat, att kostnaderne för fattigvården minskats, då fattigvårdsbidragen, som, enligt den vid förra berättelsen fogade tabell, uppgått till 1,188 R:dr 25 sk. 2 rst., nu uppgifvits till endast 909 R:dr 12 sk. 5 rst.

Sjukvården ombesörjes af en utaf staden aflönad läkare.

Eskilstuna fristad, belägen på ömse sidor om den efter staden uppkallade ån $\frac{3}{4}$ mil från dess utlopp i Mälaren, 8 $\frac{1}{2}$ mil från Nyköping och 11 $\frac{1}{4}$ mil från Stockholm, är den folkrikaste staden i Länet och hade, enligt 1855 års mantalslängder, 4,099 invånare, af hvilka 713 mankön och 626 qvinkön såsom underåriga äro befriade från mantalspenningar samt 79 mankön och 280 qvinkön för ålderdom åtnjuta mantalsfrihet, hvarförutan, enligt stadens privilegier, alla de stadens invånare, som idka tillverkning af smides-manufakturarbeten eller handel dermed, äro från erläggande af mantalspenningar samt bevillning efter 1 Art. uti Bevillningsförrordningen befriade, till följd hvaraf 1,802 åtnjuta den förra och 1,800 den sednare skattelindringen.

Jern- och stålförädling utgör fristadens förnämsta näringsgren och dermed sys-selsättes företrädesvis handeln, som dock äfven i öfrigt idkas med fördel, och till-

förseln af landtmannavaror är, särdeles under höstmånaderne, ganska betydlig. Afsättningen af smides-manufakturarbeten har de sednaste åren äfven till stegrade priser varit ytterst liflig, hvilket lyckliga förhållande, oaktadt prisen på lefnadsförnödenheter varit högre än någonsin tillföre, beredt manufaktur-arbetarne en bättre utkomst och bergning. Fattigdomen synes äfven hafva varit mindre betungande, dock har till fattigförsörjningen årligen uttaxerats omkring 3,813 R:dr Banko, och således 813 R:dr mer än hvad sednaste femårsberättelsen i sådant afseende uppgifver.

Af statsmedel åtnjuter staden årligen 583 R:dr 16 sk. Banko till löneförbättring åt Borgmästaren och 566 R:dr 32 sk. samma mynt till en stadsläkares aflönande, men de utgifter staden, på sätt tabellen närmare utvisar, dessutom har att bestrida, äro dock tillräckligt dryga för att af stadens i allmänhet fattiga befolkning kännas tryckande.

Skolan förestås af trenne lärare, af hvilka en uti särskild klass undervisar efter lankasterska methoden och tvänne andra uti tvänne särskilda klasser meddela undervisning i åtskillige andre läroämnen. Härförutan har, på försök, till en början endast på tre år, inrättats en teknisk Söndags- och Aftonskola, och de personer, hvilka såsom lärare der meddela undervisning, aflönas genom ett af Eders Kongl. Maj:t i nåder meddeladt anslag af manufakturmedlen.

Sjukvården besörjes af en stadsläkare, som tillika handhafver läkarevården vid det här inrättade lasarett och kurhus.

Thorshälla, äfven belägen vid Eskilstuna å, $\frac{1}{4}$ mil från dess utlopp, $9\frac{1}{8}$ mil från Nyköping samt $11\frac{1}{2}$ mil landväg och 12 mil sjöväg från Stockholm, är en bland öfra Sveriges äldsta orter, först såsom hedniskt offerställe och sedermera såsom köpstad, hvars äldsta privilegier äro utfärdade af Konung Birger Magnusson år 1317. I början af 1600:detalet läser staden i viss mån ägt stapelstadsrätt, men denna upphörde dock snart. Vid samma tid räknades de näringsidkare, som voro bosatte i Eskilstuna, såsom lydande under Thorshälla, och till slutet af 1700-talet hade dessa båda städer gemensam Borgmästare. Genom Eskilstuna stads och Carl Gustafs stads uppkomst såsom mera sjelfständiga inrättningar, drogs rörelsen från Thorshälla, hvars borgerliga rörelse numera torde inskränkas till den, som stället egenskap af sjöhamn för nämnde inrättningar medför. Befolkningen, som 1850 utgjorde 607 personer, uppgick 1855 till 683 invånare af alla åldrar. Äfven för denna stad, som har en ägovidd af 555 tunnland åker och äng, äsätte $9\frac{3}{8}$ mantal, utgör jordbruket en väsendtlig näring, hvaremot handeln och handtverkerierna äro fortfarande obetydliga. Kostnaderne för fattigvården finnas nu, liksom 1850, upptagne till 800 R:dr Banko. Ortens provincial-läkare, som här är stationerad, ombesörjer äfven stadens sjukvård.

Mariefred, belägen vid Gripsholmsfjärden af Mälaren, $7\frac{1}{4}$ mil från Nyköping, 7 mil landväg och 5 mil sjöväg från Stockholm, hade år 1850 en folkmängd af 643 personer, men 1855 endast 621 invånare. Till staden höra $2,421\frac{1}{32}$ tunnland jord, uppskattad till $4\frac{1}{2}$ mantal. Jordbruk jemte handeln utgöra äfven stadens hufvudnäringar. Hvad handeln beträffar, kan den anses hafva, under de sednare åren, något tilltagit, hvilket förhållande dock måste tillskrifvas tillfälliga omständigheter, synnerligast de personers drift, redbarhet och omtänka, i hvilkas händer den hufvudsakligast befinner sig. Föremålet för handeln har förnämligast varit spanmål, som den kringliggande ortens jordbrukande invånare, på sednare tid, haft tillfälle att här afyttra. Inom de obetydliga handtverkerierna deremot har ej förmärkts någon större liflighet än förut. Stadens belägenhet utom den stora segelleden med andre städer och 2:ne landet tillhörande lastplatser i sitt grannskap utgöra svåra hinder för en större rörelse inom staden,

Fattigförsörjningen, som 1850 erfordrade ett bidrag af 330 R:dr 17 sk. 5 rst Banko, påkallar nu, enligt bilagde tabell, ett tillskott af 392 R:dr 35 sk. 10 rst. samma mynt. Fortfarande aflönar staden egen läkare.

Trosa ligger vid Trosa äns utlopp i hafvet, $\frac{5}{8}$ mil från stora landsvägen emellan Stockholm och Nyköping, $7\frac{5}{8}$ mil landväg från förra stället och 6 mil från det sednare. Staden, som i äldre tider skall varit belägen $\frac{1}{2}$ mil längre i norr i närheten af nuvarande Trosa landsförsamlings kyrka vid ån, der ännu spår läser finnas efter hamnbrygga, räknade 492 invånare 1850, men endast 478 år 1855. Handeln, som nästan uteslutande finnes i en persons hand, kan således icke sägas utgöra för staden någon väsendtlig näring, men är likväl icke obetydlig. Handtverken äro fortfarande af ringa värde. Deremot äro fisket i skärgården samt jordbruk att anse såsom stadens hufvudnäringar. Den äger 633 tunnland jord, uppskattad till $5\frac{1}{2}$ mantal och hvaraf 160 tunnland utgöras af åker och 100 tunnland ängsmark. Trosa, ehuru den minsta af Länets många småstäder, är likväl den enda, som för sig utgör särskild församling. Den aflönar egen läkare och har fortfarande en pedagogi.

Malmköping. Denna köping, som privilegierades 1785 såsom en frihandelsplats, utan band af handelsreglementen och skrifordningar, är anlagd på det till Södermanlands regemente hörande 1 mantal rusthåll, Malma, i Lilla Malma socken, och äger endast så stort jordområde, som erfordras till byggnadstomter och några mindre kåltäppor. Belägen $5\frac{1}{8}$ mil från Nyköping och $3\frac{1}{4}$ mil från Eskilstuna, ungefärligen i midten af Länets, drifver köpingen en icke obetydlig handel med den kringliggande landsbygden, och handtverksrörelsen är der fullt jemförlig med den i Länets mindre städer. En icke obetydlig fördel hemtar köpingen äfven deraf, att

nämnde regemente har derinvid å Malma hed sin mötesplats. Ehuru utgörande en del af Lilla Malma socken har likväl köpingen särskild fattigvård. I ekonomi och polismål lyder köpingen under Eders Kongl. Maj:ts Befälhingshafvande, men i judicielt hänseende under Willåttinge Häradsrätt. En af köpingen själf aflönad Ordningsman ombesörjer köpingens ekonomi, men öfver ordningens iakttagande i öfrigt vakar kronobetjeningen.

Nyköping i Landskansliet den 30 September 1856.

G. E. FRÖLICH.

JOHAN. LAGERBJELKE.

C. E. VARENIUS.

TABELL, hörande till Femårs-Berättelsen för Nyköpings Län för åren 1851—1855.

	Hemmantal.		Diverse Lagenheter, Verk och Inrättningar.	Utsäde af								Medelafkastning, sedan utsädet är afdraget.								Underhållna Kreatur.										Uppskattadt värde.																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																
	Förmedladt.	Oförmedladt.		Häcke.	Råg.	Korn.	Hälsa.	Blåssäd.	Ärter.	Pottar.	Häcke.	Råg.	Korn.	Hälsa.	Blåssäd.	Ärter.	Pottar.	Häcke.	Råg.	Korn.	Hälsa.	Blåssäd.	Ärter.	Pottar.	Häcke.	Örter.	Kor.	Ungbuckar.	Får.		Står.	Gädd.	St.	St.	St.	St.	St.	St.	Rdr.	s. r.																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																						
Mantal.	Mantal.	St.	Tr.	Tr.	Tr.	Tr.	Tr.	Tr.	Tr.	Tr.	Tr.	Tr.	Tr.	Tr.	Tr.	Tr.	Tr.	Tr.	Tr.	Tr.	Tr.	Tr.	Tr.	Tr.	Tr.	St.	St.	St.	St.	St.	St.	St.	St.	St.	St.	St.	St.	St.	St.	St.	St.	St.	St.	St.	St.	St.	St.	St.	St.	St.	St.	St.	St.	St.	St.	St.	St.	St.	St.	St.	St.	St.	St.	St.	St.	St.	St.	St.	St.	St.	St.	St.	St.	St.	St.	St.	St.	St.	St.	St.	St.	St.	St.	St.	St.	St.	St.	St.	St.	St.	St.	St.	St.	St.	St.	St.	St.	St.	St.	St.	St.	St.	St.	St.	St.	St.	St.	St.	St.	St.	St.	St.	St.	St.	St.	St.	St.	St.	St.	St.	St.	St.	St.	St.	St.	St.	St.	St.	St.	St.	St.	St.	St.	St.	St.	St.	St.	St.	St.	St.	St.	St.	St.	St.	St.	St.	St.	St.	St.	St.	St.	St.	St.	St.	St.	St.	St.	St.	St.	St.	St.	St.	St.	St.	St.	St.	St.	St.	St.	St.	St.	St.	St.	St.	St.	St.	St.	St.	St.	St.	St.	St.	St.	St.	St.	St.	St.	St.	St.	St.	St.	St.	St.	St.	St.	St.	St.	St.	St.	St.	St.	St.	St.	St.	St.	St.	St.	St.	St.	St.	St.	St.	St.	St.	St.	St.	St.	St.	St.	St.	St.	St.	St.	St.	St.	St.	St.	St.	St.	St.	St.	St.	St.	St.	St.	St.	St.	St.	St.	St.	St.	St.	St.	St.	St.	St.	St.	St.	St.	St.	St.	St.	St.	St.	St.	St.	St.	St.	St.	St.	St.	St.	St.	St.	St.	St.	St.	St.	St.	St.	St.	St.	St.	St.	St.	St.	St.	St.	St.	St.	St.	St.	St.	St.	St.	St.	St.	St.	St.	St.	St.	St.	St.	St.	St.	St.	St.	St.	St.	St.	St.	St.	St.	St.	St.	St.	St.	St.	St.	St.	St.	St.	St.	St.	St.	St.	St.	St.	St.	St.	St.	St.	St.	St.	St.	St.	St.	St.	St.	St.	St.	St.	St.	St.	St.	St.	St.	St.	St.	St.	St.	St.	St.	St.	St.	St.	St.	St.	St.	St.	St.	St.	St.	St.	St.	St.	St.	St.	St.	St.	St.	St.	St.	St.	St.	St.	St.	St.	St.	St.	St.	St.	St.	St.	St.	St.	St.	St.	St.	St.	St.	St.	St.	St.	St.	St.	St.	St.	St.	St.	St.	St.	St.	St.	St.	St.	St.	St.	St.	St.	St.	St.	St.	St.	St.	St.	St.	St.	St.	St.	St.	St.	St.	St.	St.	St.	St.	St.	St.	St.	St.	St.	St.	St.	St.	St.	St.	St.	St.	St.	St.	St.	St.	St.	St.	St.	St.	St.	St.	St.	St.	St.	St.	St.	St.	St.	St.	St.	St.	St.	St.	St.	St.	St.	St.	St.	St.	St.	St.	St.	St.	St.	St.	St.	St.	St.	St.	St.	St.	St.	St.	St.	St.	St.	St.	St.	St.	St.	St.	St.	St.	St.	St.	St.	St.	St.	St.	St.	St.	St.	St.	St.	St.	St.	St.	St.	St.	St.	St.	St.	St.	St.	St.	St.	St.	St.	St.	St.	St.	St.	St.	St.	St.	St.	St.	St.	St.	St.	St.	St.	St.	St.	St.	St.	St.	St.	St.	St.	St.	St.	St.	St.	St.	St.	St.	St.	St.	St.	St.	St.	St.	St.	St.	St.	St.	St.	St.	St.	St.	St.	St.	St.	St.	St.	St.	St.	St.	St.	St.	St.	St.	St.	St.	St.	St.	St.	St.	St.	St.	St.	St.	St.	St.	St.	St.	St.	St.	St.	St.	St.	St.	St.	St.	St.	St.	St.	St.	St.	St.	St.	St.	St.	St.	St.	St.	St.	St.	St.	St.	St.	St.	St.	St.	St.	St.	St.	St.	St.	St.	St.	St.	St.	St.	St.	St.	St.	St.	St.	St.	St.	St.	St.	St.	St.	St.	St.	St.	St.	St.	St.	St.	St.	St.	St.	St.	St.	St.	St.	St.	St.	St.	St.	St.	St.	St.	St.	St.	St.	St.	St.	St.	St.	St.	St.	St.	St.	St.	St.	St.	St.	St.	St.	St.	St.	St.	St.	St.	St.	St.	St.	St.	St.	St.	St.	St.	St.	St.	St.	St.	St.	St.	St.	St.	St.	St.	St.	St.	St.	St.	St.	St.	St.	St.	St.	St.	St.	St.	St.	St.	St.	St.	St.	St.	St.	St.	St.	St.	St.	St.	St.	St.	St.	St.	St.	St.	St.	St.	St.	St.	St.	St.	St.	St.	St.	St.	St.	St.	St.	St.	St.	St.	St.	St.	St.	St.	St.	St.	St.	St.	St.	St.	St.	St.	St.	St.	St.	St.	St.	St.	St.	St.	St.	St.	St.	St.	St.	St.	St.	St.	St.	St.	St.	St.	St.	St.	St.	St.	St.	St.	St.	St.	St.	St.	St.	St.	St.	St.	St.	St.	St.	St.	St.	St.	St.	St.	St.	St.	St.	St.	St.	St.	St.	St.	St.	St.	St.	St.	St.	St.	St.	St.	St.	St.	St.	St.	St.	St.	St.	St.	St.	St.	St.	St.	St.	St.	St.	St.	St.	St.	St.	St.	St.	St.	St.	St.	St.	St.	St.	St.	St.	St.	St.	St.	St.	St.	St.	St.	St.	St.	St.	St.	St.	St.	St.	St.	St.	St.	St.	St.	St.	St.	St.	St.	St.	St.	St.	St.	St.	St.	St.	St.	St.	St.	St.	St.	St.	St.	St.	St.	St.	St.	St.	St.	St.	St.	St.	St.	St.	St.	St.	St.	St.	St.	St.	St.	St.	St.	St.	St.	St.	St.	St.	St.	St.	St.	St.	St.	St.	St.	St.	St.	St.	St.	St.	St.	St.	St.	St.	St.	St.

STATISTISK TABELL öfver Städerne i Nyköpings Län år 1851—1855.

[illegible]

Nyköping i Landskontoret den 50 September 1856.

G. E. Frölich.

Johan Langerbjelke.

Till Berättelsen öfver Nyköpings Län för åren 1851—1855.